Br. 8. | U Visokom, mjeseca kolovoza 1903. | God. XVII.

„**Serafinski Perivoj**“ izlazi svakoga mjeseca na dva arka. Ciena mu je na godinu 5 kruna. Za siromašne članove trećega reda, djāke svih škola i uboge radnike samo 3 krune na godinu.

Novce za list treba slati upravi »Serafinskoga Perivoja« u Visokom, a članke uredničtvu na Ulicama (z. p. Brčko).

Tko ne dobije kojega broja, nek se izravno obrati odpravničtvu »Serafinskoga Perivoja« (tiskara Thier i Vogler) u Sarajevu, a ne uredničtvu. Za tu reklamaciju ne treba plaćati poštarske biljege. Dosta je, ako se takovo pismo otvoreno pošalje i izvana na omotu odozgor napiše: **reklamacija novina.** Oglase za omot lista prima tiskara Thiera i Voglera u Sarajevu.

Čist prihod od „Serafinskoga Perivoja“ namienjen je u čast sv. Antunu Paduanskomu.

Preporučujemo ove knjige, kojih imamo još u zalihi:

„**Priručni tumač**“ od † fra Stjepana Bralića. Ciena tri krune.

„**Trideset i jedan dan pred presv. Sakramentom**“ po Torreu — izdao fra Jeronim Vladić. Ciena 70 h.

„**Povjestničke crtice Kreševa i franj. samostana**“, od fra Ignacija Strukića sa 15 slika. Ciena 1 kruna.

„**Serafinska Palestina**“ od fra Ignacija Strukića, sa 43 slike. Ciena 2 krune. Sva se je hrvatska štampa vrlo povoljno izrazila ob ovim knjigama i toplo ih preporučila. Naročito ovu zadnju naziva pravim »biserom« u našoj književnosti.

Članovima trećega reda osobito preporučujemo:

„**Put k savršenosti kršćanskoj**“ od fra Ignacija Strukića. Ciena elegantnomu uvezu 1 kruna 20 h. Dobiva se kod g. A. Scholza u Zagrebu.

„**Priručna Knjižica**“ od fra A. C. Ciena 70 hel. poštom 80 hel.

26597

Knjižara
J. Studnička i drug
Sarajevo.

U našoj nakladi izašla je

Hadrović, Zemljopis Bosne . . .	2.40
Parčić, Talijansko-hrvatski rječnik .	9.—
Parčić, Hrvatsko-talijanski riječnik .	9.—
Stadler, Rajska vrata	1.40
Zahradník, Njemačko-hrvatski rječnik 2. hiljada	1.—

Knjižara
J. Studnička i drug
Sarajevo.

3 €

Br. 8. | U Visokom, mjeseca kolovoza 1903. | God. XVII.

†

Papa Lav XIII.

Kao luč polagano gasneća, tako evo dne 20 o. mj. u 4 sata po podne ugasnu ovozemni život duševnog diva »Svjetla s neba« velikog Pape Lava XIII.

Akoprem vasioni sviet dugom neobičnom borbom bijaše pripravan svaki čas da čuje glas izlazka velike duše iz nježnog tiela velikana Pape Lava XIII., to ipak viest o smrti Njegovoj odjeknu s kraja na kraj krulje zemaljske bolnim uzklikom: umrije Sv. Otac, umrije velikan najveći u ovoj suznoj dolini!

Tko da ovaj čas i u glavnim crtam obilježi veliki gubitak, koji zadesi vasionu Kristovu crkvu, čovječansko družtvo izdahnuće Pape Lava XIII.?

Mi se ograničujemo ovaj put samo, da iztaknemo kako u Njemu izgubismo osim Otca najljubeznijeg katoličtva, i člana reda našeg III. Reda od mladosti i zaštitnika (protektora) Reda Franjevačkog, koji izgledajuć skoro svoju smrt, prizva dne 14. o. mj.

u jutro, baš licem na dan Serafinskog velikana sv. Bonaventure kardinala franjevačko-kapucinskog Vives y Tuto, da mu podieli blagoslov Sv. Franje a i da sám, težko se mičuć sa smrtne postelje podieli poput patriarke blagoslov Svojoj subraći i susestrama Serafinskog patrijarke sincim i kćerima. Divne li utjehe i pobude svim nam, koji zagrlismo sjeromaški život asiskog velikog sjeromaka!

Pokoj i slava vječna velikom Papi, Lavu XIII. najvećem Trećoredcu!

Na ljevanskim ruševinama.

Ljetni dan je — razsjeline kidaju se i pucaju
S toplih zrakâ, što ih s neba razsijav sunce vrelo ...
A vrh Lievna, biela grada, ruševine puste zjaju,
Ko mrk stražar mrko zure, mršti im se crno čelo
... Tu pod starom ruševinom — nad Dinarom, što se koči,
Mladjan pjesnik u hlad sjeo na krvavu, krutu stienu;
Desnom rukom gusle gladi, lievom suzne tare oči ...
Zašto plače? kakvu kule sbudile mu uspomenu? — —
Sjetio se mutnim srcem davnih dana jadikovih,
Bojne igre i megdana, proljevene bratske krvi,
I nesretnih zadjevica i nesloga pradjedovih,
S kojim rod nam sličan posta izloženoj vranam strvi.
Pa s tih eto uspomena kapnule mu gorke suze,
I srdašce rodoljubno zadrhtalo u njedrima.
.... U to sunce zadnjim trakom pozlati mu nježnu kosu,
I utonu za vrhunce. Pjesnik javor-gusle uze,
I puteljkom krenut htjede, kad zamaman zvuk se prosu
Po etheru živo, življe, kô planinske da su Muze
Zapjevale sa vrletî. Pjesnik stade i kô vêli
Grom zaklikta: „O. „Dinaro", bielog Lievna vêlja slavo,
Pjevaj, pjevaj, pjesma može grdne rane da zacieli,
I rasplamti bratska srca za dom i za naše pravo-"
To izrekav, krenu opet, a usne mu zašaptaše
Molitvicu — što je nikla usred srca pjesnikova —
Za ktšćanstvo za Hrvatstvo i za družtva dike naše,
Da ih Višnji kriepi slogom i na vieke blagosiva.

Fra Budimir Podgrabežki.

Franjevački junak — Sv. Ivan Kapistran.

Njegov viek i upliv.

Piše fra Arkangjeo Brković.

Red sv. Franje nije u crkvi sjao samo svjetlom svetosti, nego je još i znanošću povećao njezinu slavu. Ne imajuć druge podpore od milostinjskoga kruha, ipak su prosjački monasi, koje današnja neznanost najpogrdnije prezire, više doprinieli razširenju znanosti nego tolike kraljevskim doprinosima obogaćene akademije. Oni su s Aleksandrom Haleškim[1]), Ivanom Rochelskim[2]), koji bijaše u svoje vrieme obnovitelj vjerom pročišćena aristotelizma, začetnik silogističke forme u bogoslovnim naucima, predteča sv. Tome Akvinskoga. (Histoire de l' Église, par M. l' obbé Darras) te sv. Bonom, Rikardom Mediavilskim, Duns Škotom, Petrom Oriolom, Nikolom Lyrskim, i Alvarom Pelagijem omogućili i usavršili školastičku metodu; oni su postavili temeljna načela, kako da se slože razum i vjera; oni su jasno dokazali bezgriešno začeće i bili vatreni branioci papinske nepogrješivosti; oni su porodili filozofâ i povjestničarâ, matematičarâ i astronomâ[3]). Oni su s Rogerom Baconom, izumiteljem dalekozora, sitnozora i naočala, zasnovateljem optike (nauke o svjetlu), predtječom Kopernika i Galilé-a, s Bertoldom Schwartzem, izumiteljem topova[4]), s Bartolom Glanvillom, pučkim enciklopedistom, iznašl! većinu onih znanstvenih načela, koja su omogućila čovjeku, da odkrije naravne sile i odakle su potekle naša materijalna industrija i civilizacija[1]).

Pravi su obslužitelji morali ostati vjerni svojim predjima, oni su morali živo potaknuti um ljudski, da teži za napredkom, i to je dobro razumio veleumni Kapistran, jer posveti sve svoje sile, da medju braćom sa siromaštvom oživi ljubav za znanošću. On naredi provincijalima, da oprediele samostane, gdje će podučavati u svjetskim i crkvenim znanostima, a zabrani, da se povjerava ma ikakova služba onim redovnicima, koji niesu dovoljno naobraženi. Zapovjedi starješinama, da ne sile na kućni posao redovnike, koji su sposobni za nauke. Te su naredbe neprijateljima Obslužiteljâ bile trn u oku, pa iz same zavisti prigovarahu Svetcu, da zaboravlja na samostansku poniznost i prostotu. Kapistranu nije bilo težko oboriti takove prigovore; sastavi u tu svrhu pobjedonosno djelo[2]), a i sam papa Eugen IV. potvrdi njegove mudre naredbe.

Bogu se svidje, da u tolikim borbama utješi svoga slugu. Oko godine 1450. objavi se naš Gospodin Franji Pavijskomu i reče mu: »Zašto se strašiš? Ta komu pripada ta obitelj Obslužitelja? nije li meni? Pa dobro! ja ću jê braniti;

---

[1]) Franjevac Aleksander Haleški t. XXIV, ch. VIII.

[2]) Izp. Summa de anima od Ivana Rochelskoga, Prato, 1882.

[3]) Izp. Vadding, Script. ord. min.

[4]) Roger Bacon, Opus majus, Perspectiva, de secretis operibus. — Jalofski, de invent. pul.

[1]) Revue franc., juin 1885.

[2]) Ivan Kapistran, De promov. studio inter Min.

ja ću jê umnažati; učinit ću od nje velik puk, bezbrojan narod[1]). Budućnost je morala divno ostvariti to obećanje. Pol vijeka kašnje nereformirani su malobraćani sačinjavali samo jednu šestinu reda. Sto godina iza Lava X. broj se je Obslužitelja potrostručio, a 1762. bilo je šestdeset i osam hiljada profeša. Broj Samostanacâ, koji još uza sve polakšice, što ih im je Rim podielio, vrlo strogo živu, god. 1862. nije nadilazio tri hiljade. Obslužitelji i Kapucini imali su skupa trideset i pet hiljada redovnika (dvadeset i šest hiljada Obslužavatelja, devet hiljada Kapucina[2]). U naše je doba prognanstvo razriedilo redove franjevačke vojske: ono više ne broji nego hiljadu tri stotine četrdeset i pet Samostanaca, koji se služe polakšicama; ali ima još blizu dvadeset i tri hiljade redovnika, koji doslovce obslužuju pravîla sv. Franje: šes aest hiljada Obslužitelja, od kojih su četiri hiljade i osam stotina u misijama, medju koje spadaju i naša Bosna i Hercegovina, a sedam hiljada i sedam stotina Kapucina, od kojih su tri stotine i šestdeset vjerovjestnici[3]).

Malo ne u isto doba za našega Svetca i za Obslužitelje bijaše još drugo veselje, kanonizacija naime Bernardina Sienskoga.

Kraj svih svojih raznih poslova Ivan Kapistran nije gubio s vida proslave svoga štovanoga učitelja; time se je on neprestano brižno bavio kao i drugim stvarima, što su mu ih pape bili povjerili. Nikola V. preuze to pitanje, ali su ga bili zapriečili neprijatelji franjevačkoga siromaštva; proglasiti Bernardina svetcem, nije li to značilo ponovno odobriti preustroj, koji je on tako živo širio? S toga se na svakom koraku pojaviše nepredvidjene zaprjeke; rek bi, da je to bila mudro osnovana zavjera, da se smetu svi podhvati, oslabi dobra volja svetčevih prijatelja i uništi njihova nada. I papa je oklievao pred tolikim potežkoćama.

Ivan Kapistran, pun pouzdanja u Boga, odluči se tada na najveći korak. Otidje namjestniku Kristovu i rekne: »Vi ste, sv. Otče, neodlučni, dajte užeći lomaču; neka se na nju baci tielo Bernardinovo; i ja ću se sam na nju baciti. Ako nas vatra sprži, pripišite to mojim griesima; ostanemo li poštedjeni, priznat ćete, da je volja Božja, neka se Bernardin proslavi«[1]) Papa ne mogaše uzdržati suza, te odluči odmah proglasiti svetcem Bernardina, koji se ukaza Kapistranu i zahvali na njegovoj neumornoj gorljivosti. Naš svetac odmah otide i pripovjedi papi to vidjenje, zamoliv ga ponovno, da pospieši zaključak procesa. Videći Urban u slugi Božjem toliku bezazlenost i revnost, reče mu jedan dan: »Brate Ivane, tko će raditi, da se ti proglasiš svetcem?« A ponižni mu redovnik odvrati: »Ja sam, sv. Otče, veliki grješnik, pa takove časti niesu za grješnika«[2]).

Namjestnik Isusov odredi jubilej god. 1450, da proglasi svetost Bernardinovu. On ga svetčano uvrsti u broj svetaca pred ogromnim množtvom vjernika, koji bijahu došli sa svih strana

[1]) Wadding, Ann. min, — Bollan., t. X., oct.

[2]) O. Leon Patrem, Tabl. synapt.

[3]) Slatistique du dernier Chapitre général des Capucins (1884.) — Acta ordinis, anno III.

[1]) Ondje.

[2]) Krištof Vareški, gl. VI.

katoličkoga svieta. S. Ivan Kapistran prisustvova toj pobjedi s četiri hiljade redovnika svoga reda, medju kojim bijahu sv. Jakov Markijski, sv. Didak i mnoga druga braća, koju je kašnje crkva ubrojila medju svetce.

Ivan je iste godine (1450.) obilazio samostane po Toškani. Na blagdan Gospodina Uznešenja nadje se u samostanu u Burgo-santo-Sepulcro, kraj Areza. U sred ručka upre najednom oči u nebo, lice mu se razsvjetli, te kliče izvan sebe: »O braćo moja, vidim dušu jednoga našega brata, gdje ulazi u nebesku domovinu; kako je sjajna! kako liepa!« Gospodin mu je objavio, da je to bila duša blaženoga Alberta Sarcianskoga, »junaka sv. evangjelja«. Albert je zbilja isti dan umro u Milanu, a njegov se je grob proslavio mnogobrojnim čudesima.

Dok se je tako staro franjevačko stablo opet ozelenjivalo i kitilo se cviećem, jedna je divna svetica, Koleta Korbijska, vraćala redu Ubogih gospoja njegovu staru slavu i čistoću.

Mi nakon četiri stoljeća ne možemo ni pojmiti, kolike je ova sad tajne, sad očite i žestoke oporbe imala svladati, da izvrši svoju misiju; materijalnim se potežkoćama pridružiše moralne zaprjeke. Držahu ju zanešenjačicom i osvadjahu, da u samostane uvadja neslogu; svjetski joj mudraci dobacivahu, da je bezumno i uzaludno njezino putovanje, a žitelji Korbije sumnjahu još i o njezinoj krjeposti.

Ali Krist, koji ju je odabrao, posla joj u osobi Ivana Kapistrana nepomičan oslon i sudjelovatelja. Poviest je sačuvala dva razgovora, što je svetac imao s njom oko god. 1440. i 1442.

Vlast se je Ivana Kapistrana protezala na sv. Koletu i njezine kćeri. On je bio pohoditelj (visitator) i papinski poslanik. Sveta je Koleta bila zasnovala nekoliko samostana reformiranih Franjevaca[1]), ali ih je ipak ostavila, da izravno ovise o Samostancima. nadajuć se, da će tako lakše ove zadnje dovesti do preustroja. U prvom razgovoru s njom Ivan Kapistran, kojemu je povjerio Eugen IV., da Obslužiteljima pripoji sve mjestne reforme, živo nastoja kod Svetice, da ujedini njezine redovnike s Obslužiteljima nalazećim se u cieloj crkvi. Ali videć, da je to Koleti malo neugodno, nije jê htio siliti, nego joj samo preporuči, neka podvostruči gorljivost i ne boji se zaprjeka, da opet svagdje oživu prva pravila sv. Klare.

Nalazeć se 8. studenog 1442. u Besansonu, pisao joj sliedeći list, od koga se jedan snimak nalazi medju sv. moćima franjevačkoga samostana u Gandu[2]).

»Predragoj u Isusu kćeri, pobožnoj Koleti reda sv. Klare, brat Ivan Kapistran reda manje braće, u ovim provincijama izaslanik sv. Stolice i preč. otca generalnoga vikara, šalje pozdrav i vječni mir.

»Želeć ti očitovati našu otčinsku ljubav i utješiti te u Gospodinu, potvrdjujemo i odobravamo sve milosti, što su ih prije podielili vrhovni starješine reda bilo tebi, ili otcu Devauxu, tvom izpovjedniku, ili napokon izpovjednicima redovnica onih samostana. što si ih ti utemeljila ili koje ćeš u buduće utemeljiti.

[1]) Prvi je samostan K o l e t a r a c a utemeljen u Dolu god. 1412.

[2]) Bolland., t. X., october.

»Nadalje krjepošću ovoga pisma dopuščamo tebi i tvom izpovjedniku, da izaberete jednoga ili više braće našega reda, redovnikâ prokušane krjeposti i netaknutoga dobroga glasa, da vrše službu pohoditeljâ koli sestara u spomenutim samostanima, toli braće, koja u njima borave. Onomu ili onima, koje vi budete tako imenovali, podieljujemo vlasti, koje su prije vrhovni starješine davali pohoditeljima rečenih samostana. Nalažemo im krjepošću sv. posluha, da počitano prime službu, koju im vi podielite, te da ju revno i odano vrše.

»Pozdrav u Našem gospodinu Isukrstu. — Molite za nas.

»Dano u Besansonu, 8. stud., godine Gospodnje 1442.

»Fra Ivan«.

Hrabreć tako i sokoleć naš svetac odličnu preustrojiteljicu, i on je sam na sve strane preustrajao samostane drugoga reda, uzpostavljujuć u njima pravila sv. Klare. »On je«, veli Nikola Farski, više nego itko drugi proširio i povećao ne samo prvi red sv. Franje, nego i onaj Ubogih gospoja«. On je napose preustrojio samostan sv. Vilelma u Ferari i peružki samostan. Njegovim je savjetom i pod njegovom upravom blažena Antonija Florentinska utemeljila u Akvili obitelj Klarisâ.

Napon je on i treći red oslobodio od strašne oluje. Pape od njegova postanka niesu prestajali odobravati mu pravila, uzvisivati mu zasluge, suzbijati neprijatelje. Ali su za vrieme zapadnoga razkola protivnici pokorničke braće bili pridigli glavu, pa nastojali, da trećoredce ubroje medju razkolnike; vladarima ih predstavljahu kao pogibeljne fanatike; sprječavali su njihove sastanke i odvraćali vjernike da se ubroje u njihovo družtvo. Pred toli bjesnim napadajima i sramotnom neiskrenošću Ivan se pozva na crkvenu vlast i saviest kršćanskoga puka, te u obranu trećega reda sastavi djelo s nepobitnim dokazima, koje u cielom kršćanstvu nadje spasonosna odziva, jer se kao i u vrieme sv. Franje treći red razširi medju sve grane družtvene hierarkije, a redovnički život divno razcvjeta na sve strane.

(Nastavit će se.)

Iz perivoja crkve katoličke.

Zašto biskupi stavljaju znak križa pred podpisom?

Napisao: O. fra Blaž Čengić.

Čim čovjek više zna, tim više valja. Stoga ne će biti suvišno, ako štovanim čitateljima »Serafinskog Perivoja« na ovo pomenuto pitanje, premda prosto, ali ipak ne bezkoristno u kratko odgovorim.[1])

[1]) Po „Sanct Benedicts Stimmen."

Motritelju ljudskih dogadjaja pasti će u oči, da je u nekim knjigama, pismima ili novinama pred stanovitim imenima stavljen znak križa (†). To će se najviše vidjeti pred imenom koje pokojne osobe. Takodjer u molbama i svjedočbama nepismenih ljudih opažamo pred imenom križ. Zašto? to već gotovo svatko zna. U prvom slučaju u znak, da se je ova ili ona osoba preselila u vječnost sa znakom vjere. (Stoga to biva samo kod krštenih).

U drugom slučaju nepismeni čovjek pred svojim imenom od drugog podpisanim, vlastitom rukom stavlja križ u znak, da savjestno po duši jamči za istinitost svoga podpisa.

Ali više nas nešto treće zanima, zašto naime biskupi, ti slavni crkveni dostojanstvenici, stavljaju znak križa pred svojim podpisom?

Naš djevičanski narod, osobito u Herceg-Bosni, veliko počitanje nosi ne samo spram posvećene biskupske osobe, već i prama biskupskom pismu, koje sa osobitom napetošću sluša.

Znaj, narode moj, da onaj biskup koji ti je pisao, podpisan je sa znakom sv. križa, a tako oni čine u svim službenim pismima, a zašto to biskupi čine, evo ti odmah odgovora:

Još u staro doba, biskupi u iztočnim krajevima običavali su u podpisu pred imenom staviti grčku rieč Ταπεινός, što znači »p o n i z n i« ili »maleni«.[1]) Tekom vremena počela se je ta rieč kod grčkih biskupa skraćivati, te mjesto ciele rieči služili bi se samo sa početnim slovom T, (na način kako bi oni zvali Σιγγλας.) Taj običaj malo po malo razširi se po cielom katoličkom svietu tako, da su biskupi dobili nalog da se u svim službenim pismima imaju nazivati tim naslovom »p o n i z n i«[1]). Mjesto te rieči »ponizni« biskupi stavljaju križ pred podpisom. I kanon mise počima sa slovom T(e i g i t u r), a svećenik razkrili ruke, pa ih odmah sklopi i duboko naklonjen moli najsveću molitvu. Sad je pako došlo u običaj, da pred kanonom stoji slika propeća na cielom arku.

Napokon križ, koji biskupi pred podpis stavljaju, jest takodjer simbol sv. blagoslova. U nekim pismima, kao n. p okružnicama, pastirskim listovima, običaju biskupi punim riečima podieliti blagoslov, a u drugim redovito službenim dopisima prave samo znak križa.

Kršćani su u apostolsko doba veliku utjehu crpili iz apostolskih poslanica, jer bi se ne samo po svetim njihovim opomenama okoristili, već i njihovim sv. blagoslovom obogatili.

I cienjeni štioc »Seraf. Perivoja« po primjeru sv. serafinskog otca Franje, koji je osobito štovanje gojio i nosio spram svete rimske crkve i njezinih poglavara, neka se raduje pojavom apostolske biskupske osobe, k tomu neka se diči, kad bi imao sreću biti počašćen biskupskim pismom, jerbo ono nosi blagoslov i milost.

Ovdje mi je još napomenuti, da i svi redovnički poglavari, kao: provincijali, generali, opati, sebe nazivlju istim naslovom »ponizni« kao i biskupi, jerbo istu vlast, što imaju biskupi imaju i redovnički vrhovni i redoviti poglavari nad svojim podložnicima. Dapače opati imaju pravo i križ staviti pred podpisom, kao i biskup.

[1]) Ova grčka rieč počima sa slovom T, što je slično križu.

[1]) Sv. otac Papa sebe nazivlje „slugom sluga božjih".

Siromašno diete.

Priredio fra A. Kudrić.

Iza pol dana 8. lipnja godine 1795. umrie u Parizu u mračnoj tamnici templa dječak, koga možemo pravom nazvati najsjeromašnijim. Dakako, najbjednije, najnesretnije, sažaljenja vriedno diete, jer se njegovo kratko žiće kretalo u strašnoj opreci. Njegovu je kolievku krasio grimiz, — a devet godina kašnje njegov odar ne imadjaše ni pokrova, u kom bi se ukopao. Nad njegovu kolievku priginjahu se od radosti sievajući roditelji i to roditelji, koji nošahu krunu kraljevsku — pa taj isti dječak kašnje ležaše na odru mrtav, kao sirotče, čije nedužne roditelje buntovni podanici smaknuše na krvavom stratištu, a ravnodušni revolucijonarni činovnici položiše biedno iztrošeno tielo djeteta u jelov lies, te ga s četiri čavla zakovaše. Liepi, zamjerni dječak sproveo je svoju ranu mladost na kraljevskom dvoru u Verselju i parižkim tuilerijama. Bijaše on ponos svoje majke, veselje otca i dika svojih odgojitelja, veselo skakutaše po verseljskim vrtlovima, te sam njegovaše gdjekoje biljke i ubiraše kitice cvieća svojoj majci — nu, zadnje tri godine svoga mladoga žića sprovede kraljevski dječak u mračnim, tužnim prostorijama templa, otet majci, otcu i družtvu tetke, svoje i sestre, predat najokrutnijoj njezi najsurovijih ljudi. Mjesto šetnje u svoj omiljeli vrtlić, sad je smio u danu samo pol sata izlaziti na toranj tamnice, da se naužije svježa zraka. Tud bi brao uboge cvijetiće nikle u zidnim pukotinam i težkom ih mukom savijao u kitice, pak ih stavljao na prag jednih vrata, misleći, da mu se iza njih nalazi majka, koja žalibože već bijaše izdahnula pod krvnikovom sjekirom, a toga on nije doznao. U svom ranom djetinjstvu bijaše priučen na najbiranija i najtečnija jela — u tamnici mu bacahu po komad crnoga kruha. U prvim godinama svoga života bijaše obkoljen osobama udvornim, koje se trgahu ,da mu se dopadnu — a u posljednjim služaše on danju i noću psovke najzločestijih ljudi. Dječak, o kom je govor, jest dauphin (priestolonasljednik) francezki, Ljudevit Karlo, sin kralja Ljudevita XVI. i kraljice Marije Antoinette. On nosi u poviesti ime Ljudevita XVII., jer bi on taj naslov bio primio u slučaju, da je na priestolu nasliedio svoga otca. Ah! on bi bio sretniji, da se nije tako blizu priestola rodio, jer nizkost kojeg drugog stanja bila bi ga poštedila i ne bi ga izvrgla da bude predmetom najvećega saučešća i najgorih zala, što podivljali čovjek može pro izvesti. Niesu njega, kao roditelje mu, na stratištu smaknuli, ali se je sve pokušalo, da ga zavedu, pokvare, unište.

Ljudevit Karlo rodio se je na uzkrsnu nedjelju god. 1785. 27. ožujka u Verselju. Zvona, topovi, razsvjeta popratiše dan, u koji je primio sv. krst. Mali princ dobi naslov vojvoda Normandije, ali pošto mu god. 1789. umrie stariji brat, bi imenovan »dauphin« t. j. priestolonasljednik francezki. Sudeć po onom, što je do nas doprlo, bijaše to diete ljepušasto i milo. Stas mu bijaše liep, vitak, nježan; hoda bijaše lagahna i dražestna; čela visoka i otvorena, a obrva svedenih. Težko bi mu

bilo opisati angjeosku dražest velikih, plavih očiju, osjenjenih dugim, tamnim trepavicama; boja lica bijaše biela, ali svježa i cvatuća; on imadjaše rumene ustne svoje majke, te kao i ona jamicu na bradi; u gustim uvojcima padaše mu plava kosa po plećima; njegovi blagi, plemeniti potezi imadjahu nješto od dostojanstva Marije Antoinette i dobrote Ljudevita XVI. Svakomu, tko ga je jednom vidio, omili, a to tim više, ako ga se slušalo kad govori. Samo se se činjaše prikornom njegova često prevelika živahnost i nestrpljivost. Često se samo nerado dao dovesti u krug gospodja ali svaki bi odpor prestao, kad bi pogledao svoju ljubljenu majku. Njoj bijaše mnogo stalo do njegove ljubezljivosti. Kad je opazio, da mu manjka koje cviećе osobito voli, bijaše mu prva briga svakoga jutra da vrtlom obi dje u pratnji jedne sobarice i svoga psića mouffleta, koga je od pokojnoga brata baštinio, te bi cviećе sabirao i u kitice savijao, koje bi za tim na stol kraljičin stavljao još prije, nego bi ona ustala. Svaki dan donašaše on svježa cviećа, i svaki dan mogaše se majka osvjedočiti, da je prvi posao njezina djeteta i rana molitva za nju namienjena. Kralj, njegov otac, označi mu njegov vlastiti vrtlić, a on se sad trsaše, da ga sam obradjuje. »Moj mi je papa vrtlić dao, da se za njeg brinem«, reče on jednoč; »ali ja sam samo upravitelj; sve što u njem raste, pripada mami«. Bog nadari maloga princa rano razvijenim umom, usadi mu u srce ćutljivost i klicu za velike i dobre stvari; već u najnježnijoj dobi znao bi iznenaditi svojim opazkama i odgovorima. Jednoga dana poče on frulati (svirati) za vrieme obuke; ukoriše ga za to, a i majka dodje i stade mu predbacivati nemarnost. »Mama«, odgovori on, »ja sam svoju lekciju tako zlo izgovorio, da sam sebe moram izzviždati«. Drugi put uze jednoga svirača flautu i sakri ju. Majka da ga kazni, zatvori mu maloga psića mouffleta. Pas ležaše u svom zatvoru. »Ali, mama«, reče dječak, »mouffiet nije ništa skrivio. Ja ću mjesto njega ići u zatvor i razmišljati o svojoj krivici«. Tako i bude, a plod njegova razmišljanja bijaše, da je odkrio svirača mjesto, gdje se flauta nalazaše. Živahnost njegove ćudi odrazivala se ne samo u igri, već i u radu. Veselio se je, kad je mogao trčati, skakati, penjati se, po brežuljcima hodati i u prodole se spuštati. Kralja je vrlo ljubio, ali je ipak njeku bojazan pred njim imao, dočim je uz ljubljenu majku više pristajao. Jednoga dana zovnu kralj maloga princa sebi i reče: »Ti znaš, da je sutra velik dan, rodjendan tvoje majke; ti ćeš za to osobito liepu kitu cviećа saviti, osim toga ja želim, da ti sam izmisliš čestitku, s kojom ćeš svoj dar predati.« — »Otče«, odvrati pametni dječak, »ja imam u svom vrtlu krasni neven (immortelle), to nek bude moj dar i ujedno moja čestitka; kad joj to predam, reći ću: »Ja želim, da mama uviek bude slična momu cvietu.« Na dvoru i u vrtlu verseljskom protekoše najljepši dani ovoga ljubkoga djeteta, — dok ne pokuca pobuna podložnika, revolucija, na vratima dvora.

Zastupnici francezkoga naroda bijahu se skupili u Verselju, da viećaju o pomoći glede ogromnoga državnoga duga. U njihovim se je zaključcima opažala mržnja proti nedužnom kralju.

17. srpnja 1789. odveze se kralj na jedan dan u Pariz, gdje su buntovnici već tri dana prije porušili državnu tamnicu, zvanu bastilj. Kraljica, koja se bojaše životu svoga supruga, probavi taj dan u tjeskobnoj brizi. Dauphin neprestano trčaše do prozora, jer htjede da prvi najavi dolazak kralja. »On se vraća, mama«, poviče dječak, »on se sigurno vraća! Moj je otac predobar, pa mu se ne može nikakvo zlo učiniti!« I zaista se kralj povrati zdrav.

Ali već 5. listopada uputi se u Verselj silna svjetina i to većinom žene, do 8000 na broju, pod vodstvom njekoga mesarskoga pomoćnika, koji se je nazivao »odsjecatelj glava«. Ta je svjetina tražila od kralja, da glad ukine i da se preseli u Pariz. U noći navali na jedna vrata dvora i potisnu tjelesnu stražu, koja je tu stražila; drhćući pobježe kraljica sa svojim dvorskim gospodjama u dvorane svoga supruga, koji je već iz njezine sobe Dauphina izveo. Drugoga dana morade kralj privoljeti, da sa svojom obitelju odputuje u Pariz u pratnji ove strašne čete, te da svoje dosadašnje obitalište zamieni tuilerijskim dvorom, u kom se već mnogo godina nije obitavalo. Na tom putu pogrdjivaše svjetina kraljevsku obitelj, pjevajuć svakojake pjesme, a jedna se svršavala ovako: »Imat ćemo sada kruha u izobilju, jer vodimo pekara, pekaricu i malog pekarskog šegrta.«

Pod pekarskim šegrtom razumievahu Dauphina. »Ja sam gladan!« potuži se ovaj, koga je majka u kolima na krilu držala. Tad zaplaka kraljica, jer ne imadjaše ništa, što bi djetetu dala. Sjeromašno diete, tvoje je mučeničtvo počelo!

Kraljevska obitelj življaše sada u tuilerijskom dvoru, kao u zatvoru, jer u Pariz dodjoše i zastupnici, koji odrediše, da se kralj i njegovi čuvaju. »Ovdje je sve ružno, mama,« reče Dauphin, kad su stupili u dvor. Buduć su gotovo uviek držani u sobama, poželi mali natrag u Verselj. Kadkada bi upitao svoju odgojiteljicu za uzrok te promjene. »Ja već vidim,« reče, »da ima zločestih ljudi, koji moga papu razžalošćuju.« Pošto ga je majka korila, što još ne zna čitati, da ju razveseli, s najvećim marom nauči u četiri tjedna čitati. Na badnjicu stupi on slavodobitno pred kraljicu s knjigom u ruci. Evo tvoga dara«, reče joj milo djetešce, zagrlivši ju; »ja sam svoju rieč održao, te sad znam čitati.« Život maloga Ljudevita Karla bivaše sve jednoličniji i neveseliji u Parizu. Istina, dobi on i tu vrtlić iza dvora početkom proljeća 1790., ali kadgod bi tamo išao, pratio bi ga kao kakva kažnjenika jedan odjel narodne straže pod vodstvom jednoga pukovnika, stoga ga ništa nije moglo veseliti. Pored toga on je ipak zalazio u svoj vrtlić — ništa boljeg ne imadjaše — a na putu je dielio novce sjeromašnim bolestnicima i osjerotjeloj djeci. Jednoga dana zateče ga njegov papa gdje u svojoj sobici pravi omote za novce. Kralj ga nazva iz šale malim lakomcem. Od te se rieči dječak zacrveni: ali se brzo sabra i odvrati veselim lišcem: »Da, papa, ja sam škrtac, ali za sjeromašnu djecu.«

Buna je u Parizu sve više rasla. Tad se odvaži kraljevska porodica, da potajno pobjegne prama sjeveru države. Jedne lipanjske noći god. 1791. umače sretno kralj u velikim kolima sa

svojima iz Pariza. Mali Dauphin bijaše preobučen, kao djevojčica; on mišljaše, da se s njim igraju. Biedno diete! To je bila žalostna igra! Do malo bieg bijaše osujećen. Došavši kralj u grad Saint-Menehould, prepoznade ga tamošnji poštar imenom Drouet, na što kraljevsku porodicu odvedoše čete buntovnika natrag u Pariz. Putem se nije štedilo pogrdjivanja proti okrunjenih glava. Sad u Parizu nastadoše još tužniji dani, tjedni i mjeseci za kraljevsku obitelj, dok 10. kolovoza 1792. ne provali svjetina u sam dvor. Kad su tu na oči kraljeve buntovnici zadavili njeke od najvjernijih njegovih dvoranika, uteče kraljevska obitelj u tako zvanu narodnu skupštinu. Ova se pako sastojaše većinom od neprijatelja kraljevih, i ovih baciše u Temple, čvrstu tvrdjavu sagradjenu od templara Ljudevita XVI., ženu mu Mariju-Antoniettu, dvoje njihove djece i sestru kraljevu Elizabetu, koja bijaše angjeo krotkosti i nabožnosti. Tu oni sad stanovahu kao zarobljenici! Pogrdjivana i vriedjana od stražara, lišena svake udobnosti, najstrožije odieljena od vanjskoga svieta, proživljavaše kraljevska porodica gorke turobne dane, dok ih nije smrt svega riešila. Kralj, kraljica i Elizabeta do končaše na stratištu; mali Dauphin umrie, izmučen od svojih čuvara; samo sestra Dauphinova, mlada princeza Marija Terezija Šarlotta, bijaše jedina žrtva koja živa izmače iz zatvora templa.

Udes maloga Dauphina bijaše najtužniji. Velike, plave oči s angjeoskim blagim pogledom priučiše se suzama. Kad je u temple došao, nije imao niti odiela, majka mu ga morade posuditi od vojvodkinje gramontske, koja imadjaše sina njegove dobe. Kraljica često plakaše nad njegovom ubogom posteljicom, gdje je on spavao san pravednika. Jedina lopta bijaše mu sva njegova igračka. Samo jedan put u danu smio je sa svojima saći u vrt, gdje se medju drvoredom kestenja zabavljao. Ali kad bi prolazili, stražari ne bi ustajali niti bi ih pozdravljali, te bi još i zagušljivi dim duhanski zapuhnuli u lice kraljici i djeci, k tomu bi pjevali ružne revolucijonarne pjesme. S toga kraljica kroz više dana ne izlazaše u vrt, ali djeca postadoše boležljiva. Majka se ipak žrtvova, te opet idjaše s djecom van. Stražari nazivahu maloga princa samo Ljudevitom Karlom, ili malim Kapetom — po imenu njekoga od njegovih predja — pred njihovim očima on ne bijaše više princ. Odsad mu davaše obuku samo njegov otac. Ali naskoro još se više ova obitelj raztuži, jer joj otca odtrgoše i napose zatvoriše. Zatim nadodje ona grozna večer 20. siečnja 1793., kadno se kralj za uviek oprosti sa svojim milim, jer je sutradan imao poći na krvavo stratište. Suze, jecaji, sladke rieči izmjenjivahu se te noći. Pobožni kralj pozva svoga sinčića, neka se zakune, da će oprostiti onima, koji ga smaknuše. I mala ručica Dauphinova diže se na zakletvu.

Sutradan na trećem katu mole i plaču tri ženske, dočim maleni dječak, otevši se njihovu zagrljaju i mokar od njihovih suza, viče nemilosrdnim stražarima: »Pustite me! Ja ću zamoliti narod, da ne dopusti, da moj papa — kralj umre!« Nješto malo vremena kašnje najavi grmljavina topova, da je glava kraljeva pod sjekirom pala, — da Dauphin ne ima više otca.

Još je imao majku, nježnu, ljubeznu majku. Ali od ovoga majčina srca bi on na večer 3. srpnja rastavljen. Tako su htjeli predstavnici republike. Žalostno bijaše gledati, kako majka brani sina, te se baca na postelju njegovu, a on plače i leti u njezin naručaj; ona se stavi nad njega i zakrili ga svojim tielom. »Ubijte radje mene prije!« vikaše ona. Napokon joj zaprietiše, da će diete ubiti. Pri ovim riečima ostavi postelju. Tetka i sestra zaodiju dječaka; a tada obasut suzama i cjelovima svojih, a i sam se dušeći od suza, podje biedni malić za činovnicima; od svoje majke dodje — k postolaru Simonu.

Ovaj je stanovao u jednoj posebnoj sobi u tornju. Od naravi okrutan i surov, dobi još mig od nasilnika republikanskih, da maloga princa okrutnim postupanjem do na smrt dovede i tako ga se rieši. Sad započe posebne vrste mučeničtvo jadnoga dječaka, tako grozno, da se ne možemo odvažiti, da ga obširnije, već samo u obćim potezima prikažemo.

Kad bi Simon govorio malomu princu, rabio bi najgrdje i najuvredljivije rieči. On je morao Simonu prati noge, a kad mu je ručnik nehotice pao u vodu, on ga je udarao nogom, da je i dva metra odskočio. Kad bi dječak na kukavnoj postelji zaspao, Simon ga je tresući i iz sveg glasa vičuć budio: »Kapete, spavaš li?« a nesretni malić morao se je dignuti i staviti se pred svoga mučitelja, koji bi ga opet udarcima i pogrdama natrag potisnuo. To još ne bijaše sve: ova ljudska neman i neke druge ništarije, koje ga u nedjelu pomagahu, nastojahu, da dječaka nauče ružne rieči i pjesme, jer su bili biesni, da se on krotko i udvorno prama njima ponaša, uzprkos njihovu sramotnom postupku; takodjer ga natjerivahu na vino i žestu (rakiju); kadkad ga pušćahu da gladuje po više dana. Premda ovi mučitelji bijahu svi surove ništarije, to im ipak ovda onda zasuzi oko gledajuć umiljatost maloga sirotčeta — jer mu i majka već bijaše na stratištu umrla. Gdjekad bi se u dječaku razjarila ćud kraljevska na pogrdne zapoviedi svoga tlačitelja; ali ovaj bi tad u bjesnilu i srčbi diete tukao, čupao mu kose i tresao mu glavom, kao da će mu ju odtrgnuti. Mnoge suze tecijahu licem izmučenoga djeteta, ali nikad mu se ne izmače glasniji vapaj, jer, misleći sjerota, da su mu roditelji u drugoj sobi, bojao se, da ga ne čuju. Knjige maloga princa podera Simon; a igračke mu već bijaše satro. Takodjer mu oduzeše žalobno odielo, koje je dječak iza smrti svoga otca nosio i obukoše ga u crvenu uniformu jakobinaca. Sve je to strpljivo podnio malić, samo ne dade si staviti na zlatnu kosu crvenu kapu, ne obaziruć se na udarce, jer to bijaše obilježje krvnika, koji su mu otca smaknuli. Ženu postolarevu morao je takodjer posluživati. Tim ne zadovoljna, ostriže mu opaka žena velikim škarama njegovu krasnu, sjajnu, plavu kosu. Kad su zatim činovnici u sobu unišli i vidjeli ga onakova, smijahu se i rugahu »oplienjenomu kralju.« Tad ostriženo janješce šuteći spusti glavu, i na večer nije se branio, da mu stave crvenu kapu na pogrdjenu glavu. Ruže zdravlja izčeznuše s njegova lica, a poduze ga duševna i tjelesna umornost; ali se je ipak sjećao svoga kraljevskoga dostojanstva. Nije zaboravio rieči svoje

mile majke, koja ga je svjetovala, da se molitvom u svakoj biedi okriepi, stog. je vazda, a osobito u noći izgovarao molitve, koje ga je majka naučila. Ali jao ga se njemu, ako ga je postolar opazio da moli! Vidiv za jedne hladne noći, da malić moli, izli na njeg veliki vrč hladne vode za k«znu radi »bedastoga praznovjerja«, i još prisili dječaka, da na mokroj postelji cielu noć leži. Drugi put opaziv ga da moli, učini to isto, grdeći ga: »Ja ću te već naučiti, kako ćeš moliti otče naš, i ustajati po noći, kao da si trapista«. I kao da mu jecanje djeteta nije ublažilo gnjeva duše paklene, pograbio bi cipele podkovane i užasno bi ga njima izlemao. »A što sam učinio, te me hoćete da ubijete«, uzdisalo bi ono, dižući ručice prema nebu i Simonu.

Kad je jednom republika slavila veliku svetčanost, skoči Simon do postelje spavajućeg dječaka, prodrma ga i zapovjedi da viče: »Živjela republika«. To dječak ne posluša. »Činite, što hoćete«, reče mali, »ali ja to ne ću poviknuti nikada«. Mora da je zraka kraljevske moći sievnula s čela dječakova, jer taj put odusta Simon od zlostavljanja. Ali sutradan razbudi se opakost mučiteljeva te natjeriva maloga priestolonasljednika, nek se zakune, da je »republika vječna«. — »Ništa nije vječno« reče dječak, ali u isti mah morade pretrpjeti najokrutnije zlostavljanje. Bačen na postelju i suzama obliven, reče dauphin: »Ja sam se prevario, Bog je vječan, i to samo On«.

Iza kako je postolar Simon kroz dvie od prilike godine svoju ogavnu okrutnost nad djetetom izvršivao, napokon mu ga oduzeše, te zatvoriše kraljevsko diete na samo u sobu.

Pustimo malo s oka okrutnosti dojakošnjih tlačitelja. U srce čovjeka dira, kad pomisli, da gleda kraljevskoga princa Francezke zatvorena u polu tamnoj sobi, punoj blata, truhlosti i crnih pauka, postelja mu je biedna i zabrljana, a on u prnjama posut ranama i gadom. Ovo milo djetešce zatvoriše tako, da su vrata zakovali, a na vratima napravili malu luknju, kroz koju će jadnu hranu dobivati. Da li će ovako osamljeno diete podivljati, a možda i poluditi, za to se nitko nije brinuo. Njegove suze, njegova tjelesna i duševna bol nikoga nije ganula. Ovo duševno i tjelesno, k tomu hotimično ubijanje mladoga kralja, osramotilo je francezku revoluciju.

Po sebi se razumije, da nesretni dječak nije mogao dugo snositi tako tužni život; ukočene i potamnjele oči udubiše se u svojim šupljinama, njegovo lice spade i požuti, njegovo se tielo kao staračko poguri, te se samo s mukom povlačio. Na svu sreću doskoro biedni princ umre, jer da mu se je žiće produljilo, bilo bi neprekidni lanac najjadnijih patnja. Siromašno diete ode u nebo, da tamo u vječnoj domovini primi krunu najnevinijih angjela, koja je sladja nego sve krune na zemlji. »Čujete li skladnu glasbu! Čujete li!« reče umiruće diete. Oči mu se zasjaše i neopisivim uzhićenjem poviknu: »Medju svim onim nebeskim glasovima, razpoznao sam glas svoje majke!«

Eustakij.

Dogagjaj iz prvih vremena kršćanstva.

Poglavje VIII.

Dva vojnika.

Petnaest je godina minulo, da Eustakij živi u onom mirnom zakloništu, ne hajući što se zbivaše u svijetu. Jedne večeri, kada već hlad obližnjih brda bijaše prikrio dolinu, a seljaci se vraćahu sa blagom kući, ugleda dva vojnika, gdje koracaju baš prema selu. Prepozna ih s daleka po svjetlimi kacigama, po oklopima i kopljima, na koja se naslanjahu kao na štapove. Na onaj pogled progje mu preko glave poput munje uspomena njegovih poduzeća, zaustavi se i stade pomnjivo razgledati vojnike, koji su išli sve naprijed, dok ne upozna u njima na svoje veliko čudo svoje stare drugove u ratu — Akacija i Antioka.

Oni ne prepoznaju njega, jer mu lice bijaše veoma pocrnjelo od sunca, i nije ga bilo lasno prepoznati u onom siromašnomu odijelu, stoga im ne dogje niti na kraj pameti, da je onaj siromašni, da ne reknem prostački čovjek, njihov stari general.

Eustakij im pruži prijazno ruku i reče: »Dobro mi došli, mili prijatelji! što vas je dovelo do ove doline, gdje Bog zna od kada nije se vidjelo rimskoga koplja?!«

»Zdravo, dobri čovječe« — odgovori mu Akacij — »došli smo po nalogu Imperatorovu, da tražimo generala Placida, koji je pred petnaest godina otišao u ove strane. Dosadašnja nam istraživanja ostala bezuspješna, pa se bojimo, da ćemo se vratiti ne postignuvši svoje svrhe.«

Dosjetiv se Eustakije, da ga ne poznaju, ne htjede im se izdati prije, nego li sazna, da li su mu jošter prijatelji, i koji je razlog, radi čega ih je Imperator, kod koga je bio on u nemilosti, poslao da ga traže; zato im samo reče: »Eh, ko zna, da ne nagjete toga junaka prije nego li se i nadate; tako je čudnovat ljudski udes! Sunce vam već eto na zapadu, toga radi jer ste i onako bili umorni, naći ćete prijateljski konak u mojoj kućarici.«

Oni prime drage volje ponudu Eustakijevu, te unidju s njim u selo.

»Pogjite ovamo« — reče im na to on, pokazujući im štapom kućicu — »ja ću odmah za vama, netom uvedem ove volove u staju.«

»Što? ovo dakle nije tvoje?« — zapita Akacij, pokazav mu stan, starca, koji ga bijaše primio.

»Ne« — odvrati Eustakij — »ali se ne bojte, jer ću vas dostojno pogostiti i ako vam se čini tako kukavan moj stan!«

»Vidjet ćemo« — otpovrne Akacij, — i to rekav, zaputi se praćen od Antioka uzbrdicom.

Eustakij spremi volove u staju i pogje k svome dobročinitelju i reče mu, da je kod sebe zaustavio dva vojnika, stoga da im treba pripraviti pristojnu večeru, pa ga zamoli, neka mu učini ljubav i neka mu providi nužnih stvari.

»Sve što imamo, tvoje je« — odvrati starac — »u ostalom sveta je svačija dužnost pogostiti putnike.«

»Još imamo za sreću komad jelena« — reče mlada žena — »što si

ga pred malo dana ubio; odmah ti ga idem donijeti, da tim uzmogneš podvoriti gostove. Dat ću ti osim toga i vina, koliko ustrebaš.«

Ona se zbilja za kratko vrijeme povrati sa nužnim stvarima, te Eustakij uzme sve i pogje u kućaricu, gdje nagje prijatelje naslonjene na postelji od mahovine, dočim odlože oružje i stave ga u jedan kutić. Netom ugledaju svoga domaćina, zasjedoše za stô i napiju se dobroga vina, te počmu govoriti o Placidu.

»On je jedan čovjek, koga ja štujem nada sve ostale« — govoraše Akacij — »mi smo dvojica dosta vremena služili kod njega, te ne možemo nego hvaliti njegovu vrlinu. Trebalo ga je samo vidjeti, kako pred neprijateljem stavlja u red vojsku tako odvažnim načinom, da je svakoga znao svojim ponašanjem napuniti srčanošću. On bijaše uvijek stalan za pobjedu, i premda mu bio drag zapt, ipak bi znao biti prijatelj vojnikâ. Njegova blagost prema pobijedjenima bijaše bez premca. Ti sjegurno, dobri čovječe, ne možeš razumjeti svih ovih stvari, jer po svoj prilici nijesi nikuda izašao iz ove doline; ipak mi oprosti, ako te zaustavljam s mojim milim generalom: govoriti bo o njem najslagja mi je utjeha. Ja bih želio, da si ga i ti vidio u svojoj kući. Svi ga ljubljahu baš od srca: ništa ne mogaše izbjeći njegovu pogledu, te si mogao reći o njem: oko gospodarevo najljepše obragjuje polje; tako bijahu uregjene njegove poljane! Nu to je još malo, jer znadijaše veoma krasno uzdržati red megju svojim robovima, stoga se moglo punim pravom reći: kakav gospodar, takov i sluga. A njegovi su robovi bili najradljiviji i najvjerniji od svih u bližnjim mjestima. Možeš mi vjerovati, da smo veoma pouzdano općili s njime, i da smo bili sretni, što smo živjeli s njim, jer je znao postupati s nama, kao dobar otac, premda ne bijasmo nego prosti vojnici; još mi i sada dolaze suze na oči, kad promislim na one presretne dane, štono sam ih s njim sproveo. Već je prošlo mnogo vremena, da smo se odijelili, ali još nijesam ućutio pravoga zadovoljstva. Želio bih svim srcem opet ga vidjeti, jer tako velik čovjek dragocijena je i veoma rijetka osoba na svijetu.«

»Čini mi se, dobri čovječe« — odvrati smješke Eustakij — »da ti i gurno uzvisuješ njegove vrline; ja mislim, da on ne će više vrijediti od mene.«

»Ne će vrijediti više od tebe!« — odgovori mu živahno Akacij. — »Eh, nije ni zlo što toliko cijeniš svoje vrline; ipak, pošto ljubim istinu, rekao bih ti, da se ne smiješ pod nipošto usporediti s našim slavnim Placidom, pa bio ti koliko se god hoće izvrstan čovjek, inače ne bih te smatrao pametnim čovjekom.« Antiok reče: »I njegova je žena veoma dobra gospogja bila, za stalno dostojna onoga čovjeka; pa nijesu im ni djeca bila zla. Jedan od njih bijaše ozbiljan i nalikovaše ocu, drugi pako bijaše živahniji, nježniji, prava slika majčina. O kako bih ih rado ovaj čas vidio! Sada će biti bez dvojbe dva krasna mladića.«

Ganut Eustakije ljubavlju svojih vjernih prijatelja, duboko se strese na pomisao svoje žene, sinova i sretnijih dana.

Da bi pritajio svoja čuvstva, digne se, pogleda izvan prozora i reče: »Dok se mi polagano razgovaramo, vrijeme je već dosta odmaklo, stoga idem zapaliti svijeću i pripraviti večeru.« To rekav, otide, da mu ne vide suza, što mu ih izmami uspomena na njegovu prošlost.

Kada on izagje, reče Antiok svom drugu:

»Ne čini li ti se, da ovaj čovjek naliči sasma našemu generalu? Čim ga većma motrim, tim ga nalazim njemu to naličnijim; ima sav glas i izgovor njegov. Promatraj ga i ti, kada se povrati, pa ćeš vidjeti«

»Što si lud?« — odvrati mu Akacij — »kako ćeš, da je naš general postao slugom jednoga seljaka? Kako bi se to moglo dogoditi, da ruka, što je njekad mahala mačem i upravljala rimskim legijama, sada tjera ostanom volove? Opažam, istina, i ja neku iz daleka naličnost s generalom, ali ništa više. Eh, ja se sve bojim, da će biti bezkoristan naš put! Možda vino, što nas je ugrijalo, čini da vidimo ono, što nije. Kada bi bilo, kako ti govoriš, odmah bi se sigurno i uvjerio o tom. Placid je naime na vratu bio ranjen mačem baš na onom mjestu, gdje svršava oklop; on je imao ranu i to tako veliku, da će mu se uvijek poznati. Kada se dakle vrati naš gazda, mo žemo vidjeti, da li ima taj znak, koji bi nam digao svaku sumnju.«

Malo poslije dogje Eustakij sa svijećom u ruci. Kada se malko nagne, da namijesti svijeću, oba vojnika opaze dobro njegovu ranu, stoga se odmah dignu i zavikav od radosti, pritisnu na grudi svoga staroga generala i zasvjedoče mu najiskrenijim zagrljajima radost, da su ga našli. Nakon što se ona prva radost malko utaži, reče Akacij:

»To si ti dakle, mili generale, koga nalazim u takovu stanju? Oh, kakva li se grdna promjena s tobom dogodila! Govori nam, daj govori o tvojoj ženi, o tvojim sinovima. Gdje je mili Agapit, koji nam o sebi tako lijepih nada uljevaše? Gdje je mali Teopist, koga je svako milovao? A zašto živeš u ovoj ubogoj kućarici? Zar ti nije ništa ostalo od tvojih dobara, od tvoje časti ništa osim ovih slavnih rana? Odgovori za ljubav Božju, Eustakiju, jesmo li u istinu našli onoga, koga tražimo?«

Eustakij počme plakati, jer mu bilo teško, veoma teško pri srcu morati ispripovijediti svoje premnoge i prevelike nesreće.

»Dragi prijatelji« — napokon im reče — »pretužnih vam stvari moram kazati; moji su sinovi umrli već odavna, rastrgnuti od divljih zvijeri; a moju mi je nezaboravnu Teopistu ugrabio barbar okrutniji od tigra, koji joj i zadade smrt kao kazan, što nije pristala na njegovu podlu želju. Sada sam na svijetu sam samcat i živem u zabiti. Ne ću vam govoriti o gubitku svoga bogatstva, već se moram smatrati tužnim na spomen ništetnosti ljudske sreće. Ali za sav me gubitak ne boli tako srce, kao što me boli za milom mojom ženom i djecom. Neka bude u svem volja Božja, kojoj se potpuno podlažem, ali rana, koju sam na srcu radi toga zadobio, ne će mi nikada zacijeliti, osim na smrti. Ja se ipak tješim riječma sv. pisma, koje govori, da

nesreće ovoga života nijesu ništa prema uživanju u raju, gdje ćemo opet vidjeti one, što su nam za života bili toli dragi.«

S Eustakijem počmu plakati i njegovi vjerni prijatelji, koje ganu njegovo pripovijedanje.

U taj mah dogju i dobročinci Eustakijevi, da vide, što je, jer su bili prije čuli poklike radosti i veselja, a sada plač i jauk. Eustakij im potanko pripovjedi, koji su i što su ona dva vojnika, rekav im, da su to njegovi mili prijatelji, te da su i oni učestvovali tuzi, kad im izbroji sve svoje pretrpljene vaje, otkada se s njima bješe rastao.

Akacij videći, da oni seljaci smatraju Eustakija kao jednoga od obitelji, reče im: »Vi dakle ne znate, kako glasovitu osobu imate u svojoj sredini? Pamtite dobro, da će se kroz mnoge vjekove dičiti vaše selo Badiso, što je imalo megju svojim stanovnicima tako odlična vojskovogju, imate bo znati, da je ovaj onaj glasoviti general Placid.«

One se dobre osobe pomaknu korak nazad, te se ne osudiše ni pogledati ga, jer je u ono vrijeme koji mu drago rimski vojskovogja bio čašćen poput kakva kneza.

Eustakij opaziv njihovo zabunjenje, stisne im ruke, da ih ohrabri, pa im reče: »Dobri moji prijatelji i dobročinitelji, ne bojte se, nego se primaknite k meni onim običnim dosadašnjim pouzdanjem, i smatrajte me igračkom sreće. Dobri je Bog dopustio, da me zadese ove sve nesreće, ali se tomu ne treba čuditi. Ovaj je svijet pozornica, u kojoj svaki čovjek mora odigrati svoju ulogu: jedan je bio general, drugi soldat; jedan seljak, drugi sluga; jedan bogat, drugi siromah i tako dalje. Kada pane zastor, svi smo jednaki, a siromah, koji čini svoju dužnost, biva nagragjen više od bogataša, koji počini kakvu nepravicu. Radimo uvijek, prijatelji moji, tako, da kad se prikažemo pred sud Božji, da nas nadje Bog proste svake krivice.« »I ti si vazda, dragi Eustakiju, točno vršio i najmanje dužnosti svoga staleža ne samo otkada si postao kršćanin, nego još i prije. Kada bijaše bogat i kada te čašćahu pogani, svoje si bogatstvo upotrebljavao u plemenite svrhe, a tvoj si ugled uvijek upravio na dobrobit nevoljnika. Kada je pako došlo i vrijeme kušnje po te, volio si se zahvaliti na prijateljstvu cezarovu, nego li se iznevjeriti svomu Isusu. Ostavio si bez pečali sve časti i imetak, podnio si strpljivo sve nepravde i kragje pogana, kada te prisiliše na bijeg; tvoja je ljubav prama kršćanskoj vjeri nadvladala svako primamljivanje bogatstva i slave svjetske. Za ljubav našega božanskoga Spasitelja, i da uzmogneš ostati usred svojih ljubljenih učenika, odabrao si ragje jesti komadić prosta kruha, nakvašena tvojim znojem.«

Seljaci ganuti slušahu pozorno riječi vojnika, dočim se dobri starac primakne Eustakiju, komu uzme ruku i reče: »Dični zatočniče, kroz sve ovo vrijeme, otkako si s nama, nijesi nam nikada ni riječi rekao budi o svom staležu, budi o svojim poduzećima; nijesi nam se nikada ni najmanje potužio na pretrpljena progonstva. Vidi se, da su poniznost i ljubav Božja dobro utisnuti u tvojem srcu. Veseli se, što si toliko pretrpio, jer ćeš jednom primiti dostojnu nagradu za svoje vrline.«

Poglavje IX.
Rat.

Kad su ostali samo Eustakij i oba vojnika, zasjednu za sto, na komu već bijaše večera pripravljena od Klitove žene.

»Hajte, sinci moji, okrijepite se jelom i vinom.«

»Radost, da smo te našli« — odvrati Antiok — »i žalost, što je ću timo radi tvojih nevolja. ne dadu nam jesti.«

I Akacij bijaše istoga mišljenja, stoga odluče malko počekati.

»Mili moji prijatelji« — reče im Eustakij — »kažite mi megjutim, što se zbiva u Rimu, i dali još traju tako okrutna progonstva protiv kršćana.«

»Nješto su se ublažila« — reče Akacij. — »Cezar se ne iskažuje kršćanima tako protivan, kao prije. Videći bo, da mu ne pomažu ništa progonstva, malko je ustegnuo svoju srdžbu, te su pokolji u gdjekojim mjestima već prestali.«

»Hvala Bogu« — uzdahne Eustakij — »nadati se je ljepšim vremenima, kada će crkva uživati potpun mir. Sada mi lijepo kažite uzrok svoga poslanstva; rekli ste mi bo prije, da su Vas poslali po me.«

»Baš ću va sve potanko ispripovjediti« — odvrne Akacij — »Oprostite mi, mili prijatelju, ali bol, što sam ju oćutio, čuvši vaše nevolje, učini, te sam zaboravio na poslanstvo Cesarevo. Od kada vi ostaviste Rim, mnoge se stari zbiše na svijetu. Parti od vas pobijegjeni o$_r$et se digoše na oružje; napadnuše jakom silom na granice carstva, potjeraše rimske kohorte, te svuda počiniše mnoga zla. Toga radi dogju opetovano poslanici u Rim tražiti pomoći, inače da će sve propasti. Cezar se dakle nalazi u slabim vodama, jer raširiv granice carstva, teško mu ih je sačuvati. Sakupi, istina, lijepu vojsku, u kojoj bijaše i naša legija. Kada je dakle pregledao svoje čete, nagovarajući ih, da je na njima sačuvati staru slavu rimsku, podigne se iz naše legije sveopći glas, zahtijevajući vas za vojskovogju, — Cesare, govorasmo mu svi, vrati nam našega junačkoga vogju Placida, a mi ti obećajemo, da ćemo pobijediti sto hiljada Parta, kao ništa.

Cesar kao da se preplaši, nu ipak reče, da je već dao naloge, neka vas potraže; dapače da bi on svakomu vojniku povjerio tu zadaću, ako bi se ko našao, da bi se htio dati na istraživanje, i obeća veliku nagradu, ko bi mu doveo njegova staroga i junačkoga generala.

Mi odmah izagjosmo iz redova i mnogi drugi vojnici isto učine; pošto smo znali, da si namjeravao otići u Egipat, odlučismo doći ovamo, i odmah primismo od Cesara pismo, kojim smo bili zaštićeni u svom istraživanju od svih namjesnika provincija, kroz koje nam trebalo proći. Evo možeš ga pročitati i uvjeriti se bolje o istinitost naših riječi.

Nemoj se dakle nećkati slijediti nas, — govoraše mu Antiok — znaj da više hiljada vojnika željno očekuje tvoj povratak, hajde dakle s nama i zaboravi na sve nepravice Rimljana. Cesar će te isti primiti veoma rado; pa kad budeš na čelu naših legija, ne bojimo se neprijatelja.«

Eustakij im odgovori: »Božja Vas je providnost pratila, da me nagjete kod

ovoga puka; Bog Vas dovede amo, i ja ne mogu ne poslušati njegova glasa. Tako iziskuje spas naše domovine, i mi ćemo odmah sutra krenuti. Rado sam zamijenio mač plugom, jer mišljah, da je to volja Božja; a sada, pošto tako Bog hoće, eto me pripravna posegnuti opet za mač, ne da napadam mirne narode, već da branim potištene obitelji od barbarskog mača. Htjedne li Bog, ne će Parti već tako lasno smetati rimskom carstvu, niti će se njihovi konji napajati na našim vodama.«

Netom se pomoli zora slijedećega dana, Eustakij ostavi svoje boravište i pogje sa svojim prijateljima u selo, da se oprosti od svojih dobročinitelja. Pri izlazku nagje na vratima njekoliko seljaka, koji no mu dolažahu u posjete, jer se brzo bila raširila selom vijest o dolasku i o službi dvaju Rimljana. Oni dobri ljudi iskazivahu Eustakiju najiskreniju ljubav, nu njihova se radost okrene u žalost, netom dočuju za njegov odlazak. Eustakij im govorio, da bi ih utješio: »Nemojte plakati; Božja je volja, da se odijelimo, uzdržite se uvijek vjerni njegovu svetom zakonu, ljubite se megjusobno, pa ćemo se opet u nebu vidjeti. S Bogom, mili prijatelji, pratio vas svegjer Božji blagoslov!«

I starac, koji ga najprvi primi u svoju kuću, dogje mu plačući dati zadnji pozdrav.

»Bog te je doveo amo« — reče on Eustakiju — »da bi se ovaj narod obratio na pravu vjeru; sada je dovršeno već tvoje poslanstvo, i On te zove drugdje; neka se dakle vrši Njegova sv. volja. Ja ti zahvaljujem u ime cijeloga sela na svim dobročinstvima, što si nam ih kroz ovo 15 godina tvoga boravka megju nam učinio. Bog ti dobri obilato za to naplatio!«

Svi seljani jedan za drugim, pa i ista djeca dogjoše mu dati zadnji s Bogom, i taknuti se okrajka njegove haljine, pa ga svi zajedno ispratiše lijepi komad puta izvan sela.

Eustakij htijaše prije odlaska prestaviti se namjesniku onoga mjesta. Ovaj videći, da mu dolazi seljak sa dva vojnika, mišljaše, da je zločinac; ali se ne malo začudi doznav, da se ispod onoga siromašnoga odijela krije slavni general, koga Cesar tako željno očekuje. Primi ga stoga, što je bolje mogao i naredi potrebite stvari, da ga se može prema njegovoj časti primjerno poslužiti. Zatim naredi, da ga poprate konjanici i pješaci do morske obale, gdje bijaše njekoliko carskih brodova, na koje se ukrca Eustakij i naredi, da se odjedri.

Iza sretna putovanja prispije Eustakij u Kurte, i najavi se Cesaru, koji, premda je bio zapriječen važnim poslovima državnim, ipak čuvši za njegov dolazak, krene mu u susret.

»Pa dobro, dragi Placido« — reče mu iza kako ga zagrli — »što ti se dogodilo od kada si ostavio Rim? Kako ti stoje žena i djeca?«

Eustakij ispripovjedi sve svoje jade Cesaru, koji se gane do suza i pokaje se radi nepravica učinjenih dičnomu gragjaninu, komu je njegova strogost dosmrtnu tugu prouzročila. Mnogo vremena po tom mučaše, a zatim mu reče: »Jedino, što može ublažiti moju bol, jest, da si sada uz mene. Ja te imenujem glavnim zapovjednikom mojih četa, što no ih šaljem na Parte; u tvoje ruke postavljam spas cieloga carstva.

Vojska jednoglasno hoće tebe zapovjednikom, i ništo ne traži, da pobijedi neprijatelja, osim tvoje nazočnosti megju četama. Hajde dakle; želim ti najbolji uspjeh.«

Cieli se Rim razveseli čuvši, da se je povratio Placid, i da je postavljen u prvašnju službu.

Eustakij krene odmah i brzo dogje k vojsci, koja ga pozdravi urnebesnim poklicima veselja.

Njegovim se dolaskom uzbudi u njoj nada i odvažnost. Videći Eustakij, da će rimske čete radi svoje slaboće teško odoljeti mnogobrojnom neprijatelju, koji imagjaše valjano konjaničtvo, dočim je kod Rimljana bilo malobrojno i slabo obskrbljeno, postavi tako svoje čete, da se Parti ne mogoše nimalo okoristiti svojim brojem i vrsnoćom.

Megjutim je rimska vojska dobivala uvijek novih četa sa svih strana ogromnoga carstva. Pošto Eustakij prigje preko svih četa i prokuša njihove sile i vještinu, izbere najvještije kohorte, da napravi od njih najjaču obranu, a vojnike pouči, kako moraju navaljivati na neprijatelja u omanjim okršajima. Kada tako uredi cijelu vojsku, naredi, da se započme bitka proti Partima. Ovi videći, da im se Rimljani niti ne ukazuju, mišljahu, da se boje doći im na megdan, te se i ne pripravljahu, da ih dočekaju, zato se dadu odmah u bijeg, netom započme bitka, nu poslije se i zaustave, pa kako bijahu odvažni, opriješe se, što su žešće mogli Rimljanima, a Eustakij, da ne bi odveć izložio svoje čete, zapovjedi, da se povrate. Odvažniji počmu mrmljati, ali ipak posluhnu. Eustakij poznavaše dobro partske konjanike, koji kada bježe, okrenu se na neprijatelja, što ih tjera, i bacajući u nj svoje strijelice, često njima pobrkaju redove. Pošto se bijahu Rimljani dobar komad puta povratili, zaustavi čete i zauzme položaj, koji mu se činjaše najboljim za svoje osnove. Videći to Parti, razbjegoše se, ali ih sa strane napane jedan dio rimski. Konjanici neprijateljski htjedoše na to silom prokrčiti si put kroz mnogobrojna koplja, ali im se prestraše konji, poremete im red, pobacaju na tla konjanike, od njih velika većina bude pogažena i ubijena.

Potom navali silan strah na svu neprijateljsku vojsku, koja hoteći pobjeći, obori se svom silom na legiju predvogjenu od Eustakija; nu on, povećav stare čete novim, što mu baš u onaj čas dogju, protjera neprijatelja, prouzročiv mu tako podpuni poraz. Preveliki ih broj zarobi, a s njima ga takogjer dopade i lijepi plijen, štono su ga oni bili zarobili u pograničnim mjestima. Eustakij prešav brzo preko Idaspa, zauzme neprijateljske gradove, gdje se je nalazilo posade; i tako Parti, koji do tada nijesu nikad prestali smetati Rimljanima, budu prisiljeni potražiti mir. Eustakij razoružav zarobljenike, pusti ih na slobodu, pridržav si samo za taoce glavnije, te učini mir, ali pod takovim uvjetima, da im je unaprijed bilo skoro nemoguće iznova zaratiti se sa pobjediteljima. Sve se to dogodi u jedan dan. Podpisav zatim mir s neprijateljem, navjesti vojnicima, da će se sada sigurno vratiti u Rim k svojim; oni od velikog veselja svuda razglašivahu slavu i junaštvo svoga obljubljenoga generala, koji naprotiv ne pripisivaše nikomu drugomu svoje bajne sreće, nego Providnosti Božjoj.

(Nastavit će se.)

Da li nam je potrebno svećenstvo?

Napisao fra Julimir Jelenić bosanski bogoslov u Pešti.

Fanatizmom i ohološću kao jakim alkolom opojeni moderni duhovi, htjeli bi se nešto nad ostale naraštaje minulih već vjekova tim uzdignuti, što hoće da izbrišu s obzorja svećenstvo, a s njim i crkvu i vjeru. Ti su nametnici, — koje im ime najljepše pripada — uzeli takovu zadaću, za koju niesu ni plemenitiji duhovi, a kamo li njihovi zeleni zubi dorasli. — Liepa je doduše i hvale vriedna zadaća razriešiti taj gordijski čvor — socijalno pitanje; ali ga početi zatorom onoga veza, koji je kadar bio godine obuzdavati napadnike, štititi granice, biedne nadom bodriti i hrabriti, a surove duhove oplemenjivati i razsvjetljivati ufanjem u mršavu ili dobru budućnost, u nagradu ili kaznu, što koga već ide prema njegovim zaslužbama, tim velim zatorom početi, nije nikako razborito ni promišljeno, a kamo li koristno.

Lasno je poznati takove čovjekoljubce ili dobročinitelje ljudstva, kako se već sami znaju nazvati. Oni bo su puni neke revnosti, kojom siju nezadovoljstvo medju narodom, mjesto da ga bodre i tješe, da ne traju jadi i biede ovoga svieta godine i vjekove, nego se svršavaju diobom duše od tiela. Takovi su ne prijatelji, nego neprijatelji, uzurpatori i zavodioci naroda. Ovi mjesto da narod ljube i da se tako okite liepim imenom čovjekoljubacâ, ljube svoju korist te se istom tada pokažu, što su, kad zauzdaju one, koji ih sliepo sliede.

Moderni Rousseau karakterizujući takove sebeljubce: »Bježite« — veli — »od onih, koji pod izlikom, da iztumače prirodu, siju bezuspješne nauke, koji obaraju, razoruju i nogama gaze sve, što je sveto; koji nesretniku posljednju utjehu u njegovim bolima otimlju, a bogatim mogućnicima jedinu uzdu njihovih strasti skidaju; koji u srcima glas savjesti ugušuju, pa se još time hvastaju, da su dubročinitelji rodu ljudskomu!« Da, bježimo; ali kome i kamo, o Rousseau?! — Ah, znam, dosti mi je od tvoga uz sve divne pouke otrovom punoga »Emila«. Ne u zabit, kao što si se ti gotovo izjednačio s Budom i budizmom, očekujući, što će ti niema narav kazati, nego obratno bježeći od zlih, tražimo dobre, koji će nam svojim kretanjem imponirati, svojim hodom pobuditi na pobožnost, svojom besjedom poučiti, a takovi su samo namjestnici Kristovi, nasljednici apostolski, dakle svećenici. Oni su jedini i pravi zubljonoše i dobročinitelji roda ljudskoga. Oni su ona sol, kojom se neslana srca lieče od svih pohota, duh se čuva od otrovnih želja i sili svojim kusom na sve, što je dobro, sveto i uzvišeno. Oboriš li njih, oborio si svjetiljke sa stola, sunce s neba; odstupiš li od svjetla, koje je jedini uzrok svemu živu, povratio si cieli ovaj sviet u kaos, u maglu i bezdan, koji je bez reda i svjetla.

Eto dakle, dokle bi nas doveli ti anthrophili, koji, zaodiev se plaštem prevejane ljubavi, silom kriju, na što ih srce vuče, — bahato se držeći prema svemu, radi čega se upravo pod častnim imenom čovjekoljubaca prodaju. Znaju takovi ne riedko nazvati svećenike zanatlijama, koji primaju plaću za misu, kao cipelar za cipelu; koji smatraju

njihovo ponašanje licumjerjem; njihovu poniznost prevejanošću, a njihove svete obrede popovskim i fratarskim izmišljotinama, kojima se kruh privredjuju. Ali ono ždrielo, koje si je otvorilo pod Korom, Datanom i Abirom — otvorit će se jednom i pod njima; onaj oganj, koji je njih spalio, progutat će jednom i ove hulce namjestnika božjih — samoga Boga; jer bo: »koji vas prezire, mene prezire«. (L. X. 16.), veli Božanski Učitelj. Kazna, koja je zadesila Elisejeve huljce, ako ih ne stigne na ovome svietu, dočekat će ih užasnija na drugome. Kaže bo apostol: »Ovi su, koji se tuže i mrmljaju poleg svojih pohotnja hodajući, i usta njihova govore oholo; ali jao njima, jer bo su pošli za Kainom, kojima je vihor tmina zadržan za uvieke.« (Jud. 16—17.). Pa i treba takovih, da se izpune rieči Gospodinove, gdje veli: da će doći vrieme, kada će svaki, koji vas ubije, misliti, da Bogu službu čini.

Poviest ljudstva, ta najbolja učiteljica života, svjedoči nam o tom i previše, a i izkustvo nas u oči bode, da ne može red i sigurnost obstajati bez svećenstva. Ono je poput mjeseca za bajne vedre noći medju zviezdama. Nema naroda, — veli jedan rimski povjestničar, — koji nije gradio hramove, štovao religiju, a naravno k tome i svoje svećenike. Istina je, da su drugo poganski svećenici, a drugo Kristovi namjestnici, kao što je drugo Spasitelj Isus, a drugo prevarljivi bogovi, kojim služahu egipatski svećenici, grčki hiervi, babilonski i asirski koldeji a rimski fecijali, flamini, saliji i kako se već zovu ti klasični svećenici; koji ni iz daleka ne bijahu uzorna vladanja, nevina života te proniknuli svojim dužnostima, kao što je današnje svečenstvo i pravo katoličko svećenstvo, No ipak im je jedno bilo, a i bit će zajedničko, da su bili vodići naroda, promicatelji ćudorednosti, pomirnici s Bogom, što nam sve dokazuje vjekovnu potrebu svećenstva.

Bilo je doduše i svećenstva svakakva, pa i bit će ga, a i mora, da ga bude; jer bo treba sablaznika, no težko ti se onome, koji taj sablaznik bude. Ta, tko ne bi osudio ohologa Focija, koji u svojoj slavohlepnosti prekide nit, koji je 9 vjekova kadar bio spajati Iztok i Zapad? Tko može mirna srca sjetit se Luthera, te himbenog Kalvina, a da ne brojim druge, koji su uzrokom bili tolikih zatornih ratova. Ali odatle nikako ne sliedi zaključak, da svećenstva ne treba.

Koli je svećenstvo od velike potrebe, izkusila je to nekoč pomladjena Francezka, koja, kadno joj razum bijaše spao sa svoga pravoga mjesta, poruši hramove, raztjera svećenike, a na oltar mjesto Presvetoga postavi ženturinu, da se njoj klanja. Izkusila je već, a kuša još i Ujedinjena Italija, koja svećenstvo tako slabo cieni, plaću im i onako malenu uzkraćuje, glavu svieta — papu — sa svojim stražarima, na veliku sramotu, u Vatikanu zatvorena drži. Bog bi dao pa uvidila, da nema u državi reda ni blagoga stanja, ako u njoj nema straha Božjega; nego nered, ubojstvo, otimačina i sto drugih zala! Koli su grozni posljedci, gdje nema svećenstva ili se ovo ne časti, dokazuju nam to mnogi, koji su gladni, a gladni i ostaju, jer im nema tko da kruha odlomi — da ih pouči! Hoće li biti francezki predsjednik Carnot, austrijska carica Elisabeta, talijanski kralj Humbert i srpski kralj

Aleksander posljedna žrtva, tih gladnih? Bog bi dao! — —

Od mnogih žalibože, od kojih se je dobru nadati, čuti je takovih nezgrapnih i otrovnih fraza, koje su uprav težke jedom i zavišću prema svećenstvu, »Ja imam« — vele takovi — »pamet, pak što bih se ja dao svakomu vući za nos?« Jest, moja mudrosti, ne dajmo se svakome vući za nos; jer bo nije svatko dobar vodja, kako se lukavo izdaje. Treba da bježimo od focijanizma, da se klonimo Luterovih pastora, isto tako, kao neslanih pokretača pantheizma i još glupijega nihilizma? To su bo pastiri crnoga i hladnoga, podzemnoga svieta — pakla. »Grieši mnogo« — veli Luther, — »a vjeruj više, pak ćeš se spasiti!« Kolika obmama! Dakle: psuj, kradi, ubijaj, otimaj; ali više vjeruj! Izpoviedi nema, ona je puka tlapnja A što s pantheizmom, — nihilizmom? — koji nieču Boga, kao Boga, koji ga lišavaju njegovih vlastitih atributa, jednom riečju, kojima je Bog pûka ideja i ništa više? Tako pantheiste i nihiliste, dok su neslanom materijalizmu ogavna djela okolosti, putenosti i šta ti ja znam izvrstne kreposti; pa koje onda čudo, ako se kod takovih vodja ne pozna pravednost, a ljepota u kut tiska? Koje čudo, ako silnici sve zemlje zastupaju mjesto najvišega sudca, mjesto Božje, po onoj: »Tko je jači, taj kvači«.

Ah, bježimo od takovih, vapim i opet s modernim Rousseauom i klonimo se rieči govorljivih muževa, kako nas liepo opominje mudroslovni Solon. Niesu to ljudi, kojima je stalo do našega oplemenjivanja i boljka, nego nametnici i tirani, koji su željni slave i vlade; koji idu samo trbuhom za kruhom.

Bacimo pogled i na kulturno polje, pak ćemo se osvjedočiti, da su i tu svećenici prve lovore pobrali, a i danas ih beru. Dok je za seobe naroda 375. god. sva znanost i umjetnost, kao pšenica od vjetra i kiše polegla, mogao si vidjeti još jedine svećenike, navlastito redovnike, koji po svojim samostanima i biskupskim sjemeništima uredjuju znanost i umjetnost. Oni ju raznose i po stranim narodima presadjuju i razlijevaju. Da nije sredovječnih samostana, zar bi igda bila poviest srednjega vieka tako jasna, kao što jest? Da nije, Anselma Kentheberijskoga, Aleksandra Haleškoga, Alberta Velikoga, Don J. Skota, Tome Aquinskoga, Bonaventure Serafinskoga i inih, čim bi se bavila kulturna poviest srednjega vieka? A u nas u Bosni franjevci su sačuvali i sad čuvaju kršćansku prosvjetu. Pak i dandanas su katolički vjeroviestnici jedino sredstvo, kojim se juriša na nepristupne Azijske, Afričke, Američke i Australijske pustare, kamo srću i isti život u pogibelj stavljaju samo da raznesu pravu Kristovu prosvjetu. Te uprav kao da ta revnost bode protivnike svećenstva, pak mjesto da ih nagradjuju zahvalom, nagradjuju ih crnom nezahvalnošću, mjesto zasluženim imenom prosvjetitelja, zovu neznalicama, a Crkvu Kristovu, majko n tmine. I u nas Hrvata pomalja se ta struja, koja piri vatru medju nevinim pukom i svećenstvom. To su takozvani antiklerikalci ili bolje antikristovci. Ne treba ovdje iznositi njihovih sredstava, ta i odviše su poznata. Dosti je pregledati hrvatska glasila, pomno pratiti hrvatsku štampu i o svem ćemo se poduciti, ali to su sve prve klice na početku dvadesetoga vieka.

Hoće li te klice i dalje rasti i korijen svoj dublje tjerati? Toga ne dajmo! Stupimo slobodno, odvažno i hrabreno na branik za vjeru i domovinu i za naše katoličko svećenstvo. Dobro nam je poznato, na čem smo na početku, a na čemu ćemo biti na koncu dvadesetoga vieka. U borbi je spas; zato borimo se s našim i za naše svećenstvo. Borimo se, a za pobjedu ne sumnjajmo, jer uz pobjedu Crkve obećao je Gospodin Krist pobjedu i njezinih vodja — svećenika, od kojih je tim veća potreba, čim se na njih više juriša!

Za brata.

Slovenski napisao dr. Ivan Ev. Krek.

(Svršetak.)

»Tvrdokorniče! Bog ti se smilovao!« odgovori Gašpar, brišući suze sa svoga lica. Tvrdoglavost ga bratova svladala.

Jakov je megjutim razbio prozor i skočio van, pun osvete i neprijateljstva u srcu. Da dadne oduška svojoj ljutnji, uzme svoga konja, priveže ga za stablo i stane udarati siromašnu živinu, koliko je ikad mogao.

Čuvši roditelji, što se je dogodilo, rasrdiše se na starijega sina, jer se je poslužio pravom, koje samo njima pripada. Stadoše mu oštro predbacivati, prijetiti i napokon ga moradoše od kuće otjerati, da tako učine kraj daljnjemu čupanju i prepiranju.

»Toga nijesam zaslužio,« reče Gašpar, »mnogo sam trpio, dok je bijednik činio, što mu se svidjelo. Rado ostavljam roditeljsku kuću. Bog mi je svjedok, da vas nijesam mislio ražalostiti, kad sam brata kaznio. Hotio sam vašu i svoju čast i poštenje sačuvati. Otjerajte me od sebe, ako hoćete odmah, ali doći će dan, kada ćete i vi isto iskusiti od vašega sina.«

Još iste nedjelje ostvi Gašpar rogjenu kuću i otputova u pusti Felsenau, tražeć si kuću i rada. Buduć još otprije pobožan bio, to se osobito sada predade u ruke Božije, izabra si Boga za oca, a Mariju za osobitu majku. S početka posjećivao je kadikad svoju obitelj, ali i to mu kašnje oteščaše žalosni obiteljski odnošaji.

S Jakovom je bivalo sve gore. Posao mu se nije milio, a lijenost ga priuči takovim zločinima, da je već kao petnaestgodišnji dječak prvi put čamio s onu stranu brave. Ali ni to nije koristilo. Izišav iz tamnice, opet se dade po svom običaju na stara zločinstva, a roditelji su morali svaki put počinjenu štetu iz vlastitih dobara nadoknaditi.

Otac i majka postupali su s njim sada doduše malo strožije, ali već je bilo prekasno; nijedna ga se lijepa riječ nije dojmila i kad ga je htio otac jednom kazniti, baci ga sin na zemlju i uteče.

U Hintnerovoj krčmi upozna se s jednom opakom djevojkom, kod koje bi dane i noći sprovodio! Kući bi dolazio više stoga, da štogod ukrade ili proda.

Roditelji su ga još uvijek volili. »Ipak ga ne smijemo odbaciti, naše je dijete,« govorila bi često stara Kornerovica svome mužu. Laskanjem i

licemjerjem tako je Jakov zaslijepio svoje roditelje, da su privoljeli na ženidbu s Hintnerovom Katicom i da su mu i istu kuću predali, da njom upravlja. Otac je imao još lijepu svotu; mislio je, da će to i Gašparev dio biti dosti za njega. Ali stvar se drukčije dogodi.

Jakov postade lakom. Buduć sam nije htio raditi, to je nastojao, da se varkom obogati. Parnica za parnicom otpoče, dok napokon i vlastita kuća megju parbene troškove ne dogje U toj nuždi, naravski, da je očeva blagajna najviše stradala. Jakov nije bivao ništa bolji, ništa drukčiji. Optuži jednoga susjeda, koji je bio od njegova oca veliku svotu novaca uzajmio, ali ju opet pošteno povratio, da mu ne će duga da vrati. Jakov se je zakleo, a siromašni susjed ne imajući svjedokâ, morade ponovno platiti. Još nešto. Otac i mati ustadoše proti nepravednom sinu i on bude na pola godine zatvoren. Kroz vrijeme njegova boravka u tamnoj izbici, njegova dobra, buduć se je bio zadužio, dopadoše u tugje ruke; otac i majka moradoše ostaviti svoj stari zavičaj. Stari Korner nije još dugo iza toga živio; nakon nekoliko dana nosili su ga susjedi na groblje. A i majka, za koju se je Gašpar svojski bio zauzeo, ležala je do nekoliko dana na smrtnoj postelji. Gašpar odmah dogje iz Felsenaua. Majka ga uze za ruku, suznim očima pogleda u njegovo lice i reče:

»Gašpare, ti si moj angjeo i Bog ne će zaboraviti, što si ti dobra majci svojoj učinio. Blagoslov ti svoj On udijelio! Poznate su ti neizcijelive rane srca moga. Pa i pravo je, što ovoliko trpim. Samo te jedno molim: »Ne zaboravi ga! Moli, radi i čini što znaš, samo da mu dušu spasiš. Tebe će dragi Bog sigurno uslišati. Nije li istina da ćeš to učiniti?«

»Dakako, majko, ti me moliš i on mi je brat,« ganutljivo odgovori dobri Gašpar.

»Sad zadovoljno umirem,« uzdahnu majka, i za nekoliko časova zaklopi Gašpar preminuloj majci oči.

Mnogo je od tada mutnih godina proteklo. Jakov je već dugo vremena po tugjini lutao i već se u selu na njega i na njegovu prošlost prilično zaboravilo. Kad ipak jednom u zavičaj dogje, teško ga prepoznadoše Donio je sa sobom nešto novca, te otvori u svojoj kolibici krčmu. Malo po malo, stadoše se i kod njega vucibatine nastajati, a seljaci, kojim je tako rekuć do nokata dogorilo, nijesu se žacali pozajmljivati od njega, pa makar i uz velike postotke, koje čestoput nijesu mogli vratiti. Ali briga je za to Jakova; stvar prijavi sudu i tako trojicu seljaka upropasti. Svi su ga prezirali. U crkvu nije nikad išao, a pod službom bi Božijom napajao za rakijom žegjajuće ljude.

»Šta će biti s njega? Pomozi mi, majko draga, da djelo sretno kraju privedem! On me je doduše iz kuće istjerao, ali ja ipak ne zdvajam. Bog je svemoguć u milosrgju svome,« uzdisaše Gašpar, dok je u duhu promatrao stvar, koju smo eto vidjeli.

Viestnik.

(† Ministar Benjamin pl. Kallay.) Ovaj višegodišnji ministar zajednički financija i vrhovni upravitelj Bosne i Hercegovine preminuo je u Beču 13. prošloga mjeseca usljed bubrežne bolesti i slabo uspjele operacije.

Bijaše to muž rjedke pronicavosti i mudrosti te sviestan vršitelj svoje težke službe, kojoj ne bi mogao odgovarati čovjek slabijih sposobnosti. Zato nije čudo, što za njim žali ciela austrijska monarhija s Bosnom i Hercegovinom.

Čim se je prosula ta bolna viest, odmah je i naše franjevačko starješinstvo u Sarajevu s presv. gosp. nadbiskupom Štadlerom izrazilo svoju bol kod preuzvišenoga gospodina baruna Appela nad smrću pl. B. Kallay-a, a preč. O. provincijal brzojavno izrazio sućut u ime bosanskih franjevaca Preuzvišenoj gospogji Vilmi pl. Kalay, i zahvalu od iste primio.

Vječni mu pokoj!

(Izpiti u našim učevnim zavodima.) Dne 22. i 23. lipnja o. g. obdržavani su zaključni izpiti u bogoslovnom zavodu u Kraljevoj Sutjeskoj. Klerici su veoma dobro odgovarali iz dogmatike, filozofije, pastirike i pedagogike, što se vidi i odatle, što ih je veći diel dobio odliku. Dne 22. i 27. lipnja o. g. obdržavani su izpiti naših klerika u našem zavodu u Livnu, i tude su studenti veoma dobro i točno odgovore davali iz bibličkih predmeta, crkvene povjesti i skolastičke metafizike. Ovim izpitima predsjedao je preč. o. fra Angjeo Ćurić exprovincial, te nas izviešćuje, da je sa marljivošću i odgovorima naših mladih bogoslovaca on i ciela prisutna publika veoma zadovoljna ostala. Dne 4., 6. i 7. srpnja obdržavani su zaključni izpiti u franjevačkoj višoj gimnaziji u Visokom pod predsiedanjem preč. o. provincijala dr. fra Daniela Bana i veleuč. g. M. Bedjanića, direktora vel. gimnazije u Sarajevu. I naši su se gimnazijalci u obće odlikovali, te su samo trojica izmedju 80 dobili popravni izpit.

Poslie izpita obdržavan je u crkvi zavoda „Te Deum“ i dieljene su nagrade.

Veoma nas veseli, da u ovom našem gimnazijalnom zavodu vlada uzoran red i čistoća, što se ima ponajprije zahvaliti veleč. o. predsjedniku Fra Franji Komadanoviću, a izvanredni mar otaca lektora i gimnazijalnog direktora daje nam najbolje jamstvo za napredak, razvitak i usavršenje našega mladoga zavoda.

Svi gimnazijalci pušćani su i ove godine na praznike k svojim kućama, te ih najtoplije preporučujemo pažnji i ljubavi veleč. župnika.

(Oblačenje i zavjetovanje u Fojnici.) Dne 14. srpnja t. g. mn. p. o. dr. Daniel Ban, provincial, zaodjenuo je haljinom asiskog siromaha 8 naših šestoškolaca: Josipa Blaža, Matu Božanovića, Iliju Ćosića, Petra Ćubelića, Stiepu Ćurića, Matu Duvnjaka, Ivu Kelavića i Nikolu Mikića. Nakon oblačenja mn. p. o. provincial oslovi naše novake ganutljivim govorom, Veli, da svi stvorovi imadu neku svrhu, dakle i čovjek. Njegova je svrha dragi Bog. Sam Stvorac

usadio je u čovječije srce težnju za tim njegovim posljednim ciljem, i čovjek se ne može umiriti, dok ga ne polući: „ Nemirno nam je srce, dok se u Tebi, Bože, ne umiri “. Da čovjek uzmogne ovu svoju posljednu svrhu postići, dao mu je Stvoritelj zapoviedi, kojih se svaki držati mora. „ Ako hoćeš unići u život vječni, drži zapoviedi “. Kazuje dalje, kako je vječna Mudrost pokazala ljudem lakši i savršeniji način, kojim se može svoga posljednjega cilja dovinuti: „ Ako hoćeš savršen biti, idi, prodaj sve, razdieli ubogim i dodji, sliedi me “. To je savjet, kojega ne prihvati mladić, kad mu je Isus govorio, jer nije imao uzora. Nama je u toj stvari — redovničkom životu — uzorom božanskim Spasitelj. Pa ne samo On, nego i mnogi sveci, osobito sv. otac Franjo, živa slika razpetoga Boga. Imajući pred očima te uzore lako nam je prigrliti redovnički stališ. Stoga bodri braću, da veselo hode putem sv. utemeljitelja, niti se treba plašiti kakovih poteškoća, nego valja imati na pameti rieči sv. Pavla: „ Sve mogu u onomu, koji me jači “.

— Dne 16. istoga mjeseca mn. p. o. provincial po zavjetovanju primio je u red četiri naša vrla novaka fra Ladislava Fišića, fra Pacitika-Franju Džaju, fra Vinka Lalića i fra Bonu Ćutića. Divno je bilo gledat ih, kada kao angjeli stupaju k žrtveniku i posve dragovoljno odriču se svijeta sa svim njegovim udobnostima.

I ove je m. p. o. provincial oslovio govorom, u kojem im na temelju riečih božanskoga Spasitelja: Budite savršeni kao Otac vaš nebeski, predoči za čim im je težiti u obranom zvanju. Osokolio ih je, da je jaram i breme, koje si dragovoljno naprtiše, jaram i breme sladjano i netežko, jer je to Kristovo. Upozori ih da ih mladjanje ne obsjeni sviet svojom vanjštinom, pod kojom se krije mnogo ništavilo. Nek im, reče, lebdi uviek pred očima ova: da će stostruko biti naplaćeni i život vječni imati i. t. d.

Čestitamo našoj mladoj braći. Bilo sretno po vjeru, red i domovinu!

(Vjerska manifestacija u Brčkom.) Ovaj na sjevernoj medji naše Bosne grad ne pamti da je doživio u svom krilu veći katolički sjaj kao ov. god. svetkovinu svetih apoštola Petra i Pavla, kada se se je iz četiriju slavonskih i toliko obližnjih bosanskih župa skupilo oko s e d a m h i l j a d a duša, da pod vedrim nebom u obhodu i milozvučnom pjevanju izkoje svoju ljubav k presv. Srcu Isusovu. Ta sgoda bijaše upriličena baš na 29. lipnja jer u prošle dvie nedelje ne bijaše to moguće učiniti radi drugih svetčanosti u Slavoniji i u obližnjim bosanskim župama.

Veleč. gosp. Andrija Pnedmersky, mjestni župnik, nije žalio truda ni troška da se ta svetčanost presv. Srca Isusova što sjajnije sprovede. Divn o je sbilja vidjeti, kako se taj dan prije podne sviet iz raznih mjesta u šarolikoj raznoj nošnji, pod svojim zastavama, predvodjen svojim duhovnim pastirima, te uza skladno pjevanje skuplja oko katoličke crkve u Brčkom. To je i mnogomu inovjerniku dalo povoda, da mu pameću prodje misao, da se samo u katoličkoj crkvi može upriličiti onako oduševljena, onako skladna slava, te onako javno, bez svietskoga obzira izkazati ljubav prama Isusu u presv. sakramentu.

Slušajuć onako oduševljeno pjevanje puka, srce se je svakomu prisutnomu rastapalo od milina, te je svak promislio kako tek angjeli i svetci u nebu slave Isusa i kako ga oni moraju ljubiti. Na tu ljubav prema Isusu potaknu sve prisutne svojom gromkom i zanosnom riečju veleč. gosp. Mate Ivanišević, govoreć iz srca k srcu slušalacâ, koje se je upravo do suza ganulo, pa se je na stranama čuo srdačni vapaj: Bog ga poživio! I mi kažemo: Bog ga poživio, što je onako divnim govorom u slušateljstvu pobudio ljubav k Isusu i želju, da ga jednom iza kriepostna života slavi na nebu!

Iza mise krenu obhod kroz grad. Presveti je sakramenat nosio veleč. gosp. Nikola Crvenković, župnik račinovački. Silna svjetina zauze cielu široku ulicu koja je odjekivala od raznih, skladno izvadjanih pjesama. Raznobojni i mnogobrojni barjaci lepršahu posred razdraganoga puka, koji se u onolikoj slavi osjećao kao u nebeskoj domovini, za kojom mu se još više probudi u srcu neizbrisiva želja. —

Na povratku u crkvu mjestni župnik izmoli posvetu presv. Srcu Isusovu, a zatim je sliedio blagoslov s presv. sakramentom.

Iza duševnoga uživanja u pratnji Isusa u presv. hostiji priredi veleč. gosp. župnik svojim milim gostima sjajan objed, pod kojim smo se uz nazdravice važnim raznim osobama i stališima veoma ugodno zabavili.

(Blagoslov franjevački i sv. otac Lav. XIII.) Veliki Papa Lav XIII., taj divni veleum to pravo svietlo nebesko u ovim gustim tminama svakovrstnih zabluda zastrtom svietu, — taj veliki duh, koji je najbolje pronikao bit III. franjevačkoga reda i upoznao njegovu izvanrednu moć za preporod ljudstva, koji je od svoje mladosti u III. franj. red stupio, koji je isti red kao nadbiskup Peružki širio i štitio, a kao Namjestnik Kristov ponovno ga ciele crkve biskupima najtoplije preporučio i nebrojena mu dobra činio, taj veliki Papa ne zaboravi ni na samrtnoj postelji franjevačkoga Reda; on se ne htjede odieliti od ovoga svieta ne primiv duševnih blagodati podijeljenih III. Redu. Izjntra dne 14. srpnja na dan velikana franjevačkoga i serafinskoga crkve naučitelja sv. Bone poslie liečničke vizite dade on po svom izpovjedniku biskupu Pifferi dozvati franjevačko-kapucinskog kardinala Vives-a y Tuto, da mu podieli blagoslov sv. Franje s odnosnim mnogobrojnim oprostima, koji su s njim skopčani. Sv. otac bijaše u podpunoj sviesti, te s velikim naporom izmoli „Konfiteor“, za – tim mu rečeni kardinal podieli „blagoslov sv. Franje“.

Na koncu zamoli kardinal Vives y Tuto za III. red i za ukupni franjevački red blagoslov. Veliki Papa uzdahnuv slabim glasom izreče „Benedico“ (blagosivam) napravivši svetom desnicom znak sv. križa.

Eto najveće utjehe za sve franjevačke trećóredce i za cieli franjevački red. Kao što je nekoć sv. Franjo ležeći na smrtnoj postelji razkrilio ruke i svoju braću i sestre, svoj red blagoslovio: tako eto sada taj najveći Franjin sin blagoslovi isti red.

Eto najdivnijeg primjera za sv. pastire crkve, za sve dušobrižnike, koji

su za preporod ljudstva u duhu evangjelskom — da najpre sami prigrle III. red, a za tim, da poput najvećeg pape Leona XIII. rade za njegovo razširenje.

Njemačka. *(Spomenik u Fuldi pok. fra Alojziji Laueru, bivšemu generalu franjevačkoga reda.)* Prije nego su se provincijali iz cieloga svieta skupili u Rimu, da izaberu nasljednika serafinskomu Otcu, provincija je sv. Elizabete u Turingiji htjela da izkaže svoju zahvalnost posljednjem franjevačkom generalu, ovjekovječiv spomenikom njegovo ime, a to je bila po neki način i dužnost, jer je blagopokojni Lauer bio najslavniji medju njezinim sinovima. Naimenovan od samoga sv. Otca kad je ovaj dne 4. list. 1879. izdao pečatnicu F e l i c i t a t e, ne malo je pune četiri godine upravljao ujedinjenom obitelju sv. Franje. Dne 21. kol. blago preminu u Horheinu; rodnom mjestu sv. Fidelisa Sigmaringenskoga. Njegovo tielo, koje je prenešeno u Frauenberg kod Fulde, počiva u podzemnoj franjevačkoj crkvi pod glavnim žrtvenikom. Prečastni je otac želio, da tu medju svojom braćom počiva svoj zadnji san. I zbilja, rek bi, da nijedno drugo mjesto nije bilo dostojno primit smrtne ostanke toga Velikoga redovnika, jer je ono puno krasnih uspomena o evangjelizovanju Njemačke, o početcima franjevačkoga reda i redovničkom življenju oplakivanoga pokojnika.

Pristojalo se je doista, da ne zamre odmah spomen tako velika muža i da budući naraštaji imaju vazda pred očima njegova djela i zasluge. To je bila krasna misao starješina turinžke provincije, pa su jednodušno odlučili podignuti spomenik na grobu pok. prčastnoga otca Alojzije Lauera.

Za svetčani blagoslov odabraše četvrtu nedjelju po Uskrsu. Taj se dan skupi ogroman broj vjernika u franjevačku crkvu u Frauenbergu. Članovima svjetovnoga svećenstva pridružiše se gradske oblasti, poglavarstvo i odlični gradjani.

Misu je pjevao najstariji od prisutnih provincijala saske naime provincije, uz podvorbu preč. o. fra Dionizija, turinžkoga provinciala.

Prisutni su ujedno sa žalošću i veseljem slušali uvodne misne rieči: S t a t u i t e i D o m i n u s t e s t a m e n t u m p a c i s e t p r i n c i p e m f e c i t e u m, u t s i t i l l i s a c e r d o t i i d i g n i t a s i n a e t e r n u m, i one poslie pričesti: F i d e l i s s e r v u s e t p r u d e n s, q e m c o n s t i t u i t D o m i n u s s u p e r f a m i l i a m s u a m. Svi su govorili, da se te rieči dobro primjenjuju čednomu i poniznom redovniku, čija se krjepost slavi te koga je Providnost pozvala, da vrši tako veliku čast.

Po tom o. Saturnin Goer, definitor i rječiti govornik, uzadje na propovieda-onicu, pa razvivši smisao nadpisâ i slikâ na spomeniku, reče pogrebno slovo u čast miloga pokojnika. Kad dovrši, sviet zapjeva pjesmu njemačkih trećoredaca: »O Franciscus«, zatim dostojanstvenici, redovnici i vjernici krenu u obhodu do u podzemnu Crkvu. Misnik,, koji je služio misu, započe predpjev: E g o s u m r e s u r r e c t i o e t v i t a. Naskoro pade zastor, koji je krio spomenik, te se svak divljaše njegovoj krasoti i umjetnosti: Medjutim turinžki provincijal odpoče blagoslov, dok je redovnički sbor prosliedio pjesmu: P l a u d e, t u r b a p a n p e r c u l a, s onom vrlo

zgodnom strofom: Domum, portam et tumulum, Pater Francisce, visita, Atque prolem miseram a somno mortis excita.

Spomenik predstavlja Preč. otca Alojziju Lauera kako na koljenima pred Lavom XIII. prima iz ruku dičnoga pape pečatnicu: Felicitate quadam. Gore se vidi sv. Franjo sav u sjaju, pružajuć ruke, da blagoslovi papu i ohrabri svoga novoga nasljednika. U naokolo se čitaju ove Apostolove rieči: Qi hanc regulam secuti fuerint, pax super illos et misericordia, koje kao da serafski otac upravlja svojim sinovima.

Iza podne vjernici se skupljahu oko groba, moleć i polažuć cvieće. To je bio pravi dan pobjede na zemlji, a nadamo se, da je bio i na nebu.

Francezka. (*Ivana d' Arc i protestanti.*) U ovaj čas, kad se ozbiljno radi da se Ivana d' Arc proglasi blaženom, mislimo, da je vriedno napomenuti, kako su protestanti postupali s francezkom junakinjom kroz ova zadnja tri stoljeća.

Dne 8. maja 1563., kad je u francezkoj Reforma odpočela svoju povjestničku ulogu, prvi čin protestanata, kad su zauzeli Orleans, bijaše taj, da razlupaju i bace u Loiru kip Ivane od Arka.

Kroz druga dva stoljeća, u kojim su osamput Englezi, Španjolci, Niemci i Holandezi provaljivali u Francezku, protestanti su uviek bili uz provalnike; ali videć, da iza svake nove izdaje raste počitanje prama djevici Orleanskoj, odluče, da će ju još gore obezčastiti, nego kad su joj kip razbili. Trebalo je smiehu i podrugivanju izvrgnuti tu čistu i svetu sliku. Za taj nečisti posao obrate se na Voltaire-a, koji na povratku iz Londona i Berlina izriga na uspomenu bezsmrtne domremyske djevice najsramnije pamflete, koji je ikada osramotio jednoga čovjeka i pjesnika.

Protestanti su znali ponovno pogrditi veliku Francezkinju, podignuvši na dvie stotine koraka od njezina kipa sjajan spomenik admiralu Coligny-u, koji izdade Englezima Havre, Dieppe i Rouen, gdje je Ivana od Arka izpustila zadnji dah, umrievši na lomači za svoga kralja i svoju domovinu.

Još i danas se često čuje, kako francezki protestanti pogrdjuju djevicu Orleansku te neizmjerno mnogo uplivaju na bezbožnu vladu, neka ova prieči, da se njezina svetkovina ne širi u puku. A sada im je za zgodan čas, jer vlada zatvara katoličke crkve, a za protestanske i podporu daje! Eto šta je doživio onaj narod, koji se je nekada najkršćanskijim zvao.

(*Vjerska manifestacija u Lurdu*) U ovaj se čas mnogim katolicima nameće jedna dužnost: da naime prigodnom nepravednoga progona redovnikâ manifestiraju u prilog prava i slobode. S toga se je za narodno hodočašće u Lourd prikupio ogroman broj valjanih ljudi, koji su htjeli da očito pokažu svoju vjeru u Boga. Tome se hodočašću pridružiše i katolici iz Italije, luksemburžke i badske vojvodine, pa uzprkos ovim žalostnim vremenima sakupilo se je oko čudotvorne špilje više od 30.000 ljudi. Molitva je bila tim gorljivija, što su okolnosti nepovoljne i što lourdskomu hodočašću prieti pogibelj od bezbožničkoga gnjeva.

Došli su mnogi zastupnici da posvjedoče svoju vjeru, te su svojom pobožnošću učinili dubok utisak na prisutnike.

Uviek se govori, da će se zatvoriti bazilika, no jer je sav narod francezki, pače iz cieloga svieta oduševljen za to hodočašće, to se ni sam Combes ne smije da usudi uzeti pero, da izdade naredbu, kojom bi se u Lourdu pripriečilo manifestiranje katoličke vjere.

Kina. *(Posveta franjevačkoga biskupa.)* Za vrieme žalostnih dogadja god. 1900. od devet apoštolskih vikarijata povjerenih u Kini Franjevcima najviše je nastradao Hou-nan. Biskup Fantosati, kojega ni njegova visoka starost, ni njegove krijeposti, ni velike zasluge ne mogaše oteti pučkomu bjesnilu, izgubi u groznim mukama život dne 5. srpnja 1900. Kad su buknuli nemiri, nalazio se je dva dana daleko od svoje rezidencije, u Hen-čeu-fu. Na viest o buntovničkom pokretu, požuri se natrag, pa došav pred grad, zatraži zaštitu kod upravitelja, u čiju je viernost mislio da može računati. Ovaj mu javi, da se može slobodno s ladje izkrcati, ali u isto vrieme bezdušni mandarin izasla na obalu buntovnike, koji uhvatiše biednoga crkvenoga dostojanstvenika, kojemu izkopaše oči, pa ga onda maljem usmrtiše.

Misija ostade dvie godine bez pastira, pa evo skoro sv. Stolica učini kraj njezinu obudovljenju, davši joj za poglavara otca Peregrina Mondaitija. To je veoma revan redovnik. Vrlo je težka zadaća povjerena njegovoj skrbi. Taj dio Huo-nana nastanjuje prostački, krvoločni narod, koji se protivi svakoj velikodušnoj ideji; zato je vrlo težko tu zasaditi Katolička načela. Novi pastir ne će žaliti truda ni znoja, da oplodi tu nezahvalnu zemlju.

Obred posvete obavio je Mgr. Carlas sare u Han-hen, velikom gradu iztočnoga Houpe-a, otvorenom evropskoj trgovini. Mgr. Epifanij Carlassare, apoštolski vikar u iztočnom Houpe-u od god. 1891., sin je sv. Franje kao i novoizabrani prelat. To je stari vjeroviestnik, koji je već ostario u apoštolskim poslovima. Njegov jaki tjelesni sustav i zelena njegova starost navješćuju sretnih dana njegovu cvatućemu vikarijatu.

Kod posvete bijahu prisutni biskupi Verhaegen i Ferrant. Mgr. Verhaegen, Franjevac, već je deset godina u Kini, a god. 1900. bio je pozvan, da zamieni biskupa Christiaensa, Franjevca, koji se je iz zdravstvenih razloga morao vratiti u Evropu.

Bože daj, onoj žetvom plodnoj zemlji, još velik broj revnih vjeroviestnika na korist onoga u tminama sjedećega naroda!

Javna zahvala.

Za odhranjivanje redovničke mladeži franjevačke bosanske državе sabrao je i ovamo poslao m. p. O. fra Angjeo Ćurić, ex-provincijal, od raznih dobročinitelja u Livnu svotu od 300. K.

Podpisani se zato najljepše zahvaljuje kao mnogošt. sabiratelju, tako i svim dobrotvorima. Bog im svojim milostima naplatio!

Sarajevo, 10/7. 1903.

O. Fra Daniel Ban,
provincijal.

(U gradnju nove crkve sv. Ante u Sarajevu) doprinesoše dalje: Marija Erzim. rodj. Bjelovčić, iz Dalmacije K 17; Anto Raguz, iz Sarajeva K 1; J. Terzić, iz Sarajeva K 1·40.

Svima ovim dobrotvorima sv. Anto stostruko naplatio!

(U kruh sv. Ante) doprinesoše nadalje: Fra Franjo Valentić, župnik u Ivanjskoj, za dobivenu milost poslao K 3; Fra Jako Jurić, župnik u Brajkovićima K 5; Lucija Ban, iz Kreševa K 1; N. N., iz Vareša K 2; Ivo Dugonjić, iz Vareša K 2; Ilija Crvenković, iz Vareša, K 4; Marija Androšević, rodj. Raić K 2.

Zahvala sv. Antunu Pad.

Mila moja kćerka M. B. imala kamenac, od koga je velike boli trpjela. U toj nevolji utečem se k sv. Antunu i počmem na čast njegovu obavljati devetnicu. Medjutim je moja mala svedjer vapila: »Sveti Ante, pomozi me!« Do suza me je svaki put ganulo, kad sam čula, kako milo moje diete ganutljivo i velikim pouzdanjem izgovara ove rieči.

Maloj je Mariji odmah lakše bilo za nekoliko dana bila je već podpuno zdrava.

Uz to obećam, da ću primljenu milost oglasiti u »Serafinskom Perivoju.«.

Ovim izražujem svoje obećanje i na primljenoj milosti puna zahvalnosti kličem: Slava sv. Antunu, veli. komu svetcu i čudotvorcu!

B.

Na obaviest.

Daje se na znjanje V. V. O. O. gradjanima naše provincije, ako žele i potrebuju, nek se obrate do 15. kolovoza t. g. na ovaj provincijalat za sliedeće stvari:

1. slike preč. o. novoga generala i cieloga gener. kapitula u velikom formatu;

2. Schematismus totius ordinis F. M.

3. Conspectus omnium missionum O. Fr. Minor.

Novissima Missalis et Breviarii Romano seraphici.

Sarajevo, u srpnju 1903.

Provincijalat bosanskih franjevaca.

Porciunkula ili **Poviest Gospe angjeoske** skopčana sa životom sv. Franje Asižkoga. Napisao o. fra Barnaba Alsački. S francezkoga preveo fra Arkangjeo Brković. Dobiva se kod tiskare Antuna Scholza u Zagrebu. Ciena 20 helera.

SADRŽAJ: † Papa Leon XIII. — Na lievanskim ruševinama. — Franjevački junak — Sv. Ivan Kapistran. — Zašto biskupi stavljaju znak križa pred podpisom. — Siromašno diete. — Eustakij. — Da li nam je potrebno svećenstvo. — Za brata. — Viestnik.

Uredjuje **fra Arkangjeo Brković.** Tisak Thiera i Voglera u Sarajevu.

Najveća odlikovanja: zem. jub. izložba u Pragu 1891. Počastna diploma; hrv. školska izložba u Zagrebu 1891. Počastna diploma; zem. bug. izložba u Plovdivu 1891. Zlatna državna kolajna za izložene orgulje na narodopisnoj česko-slovjenskoj izložbi u Pragu 1895. počastna diploma i Spomen-kolajna.

C. i kr. povlaštena tvornica

za gradnju orgulja i harmonija

Ivana Tučeka

u Kutnoj Hori (Češka)

(Osnovana 1869.)

proizvadja i dobavlja orgulje

svih sustava uz jeftine ciene kao i

harmonija evropejskog i amerikanskog sustava.

Obavlja popravke i pregradnje. — Cienike orgulja i harmonija šalje badava i franko.

U Hrvatskoj postavila je tvornica orgulje:

u Samoboru	sa 25	registera	u Vivodini	sa 14	registera
„ Hreljinu	„ 18	„	„ Tribalju	„ 13	„
„ Kukuljanovu	„ 13	„	„ Senju	„ 9	„
„ Jakšiću	„ 8	„	„ Sv. Jeleni	„ 8	„

ter obavila više većih popravaka.

Ferdinand Stuflesser

graditelj oltarâ i kipar za crkvenu umjetnost

u St. Ulrich Gröden u Tirolskoj, Austrija

posjednik papinskog častnog krsta pro Ecclesia et Pontifice.

Preporučuje svoje kipove svetaca iz drva i fino bojadisane:

Visina u ctm.	100	120	140	160	170	
sa zlatnim okrajkom	70	100	136	168	200	kruna
sa zlatom damasirano	96	136	174	232	262	„

Katalog i cienik za oltare i križne putove bezplatan.

Preporuka. Ovdješnji nadbiskupski Ordinarijat Vrhbosanski rado posvjedočava, da ste Vi za crkve u Bosni i Hercegovini napravili više oltara, koji odgovaraju i umjetnosti i crkvenim propisom a u gledateljih mogu uzbuditi svojom milinom pobožne misli i nježne osjećaje. Po tom ste doista zavriedili, da budete preporučeni svemu našemu svećenstvu.

Dok Vam želim od Boga u Vašem radu svaku pomoć i uspjeh, ostajem s odličnim poštovanjem

Sarajevo, 19. rujna 1901.

† **Josip Stadler,** nadbiskup.

Od strane provincijalata bosanskih franjevaca gore spomenuta tvrdka se najtoplije preporučuje **Čengić,** prov.

Knjigotiskara

Thier i Vogler

utemeljena godine 1882.

Najstarija knjigotiskara i stereotipija u Bosni i Hercegovini,

uredjena s najmodernijim pismenima, materijalom i strojevima.

Preporučuje se za najjeftinije nabavljanje tiskanica za prečasne župne urede, nadalje za tiskanje novina, nakladnih djela, molitvenika, posjetnica, zaručnih i vjenčanih karta, kao i svih u tiskarsku struku zasjecajućih poslova sa ukusnom izradbom.

Na skladištu imademo slijedeće tiskanice za župne urede:

Krstni, vjenčani i umrli list; matica krizmanih, krštenih, vjenčanih, umrlih i o stanju duša; Protokol crkvenog računa i exihibita.

Službenih kuverata sa natpisom:

Rimo-katolički župni ured u . . . .

ili Dekanski ured u . . . . . .

uz jeftine ciene.

Vanjske naručbe obavljaju se odmah.